

Надія Кравцова
Алла Савчук

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

1 частина

2

клас

Видавництво

«Підручники
і посібники»

ДЕРЖАВНИЙ ПРАПОР УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ГЕРБ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

*(слова Павла Чубинського
музика Михайла Вербицького)*

Ще не вмерла України ні слава, ні воля.
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
і покажем, що ми, браття, козацького роду.

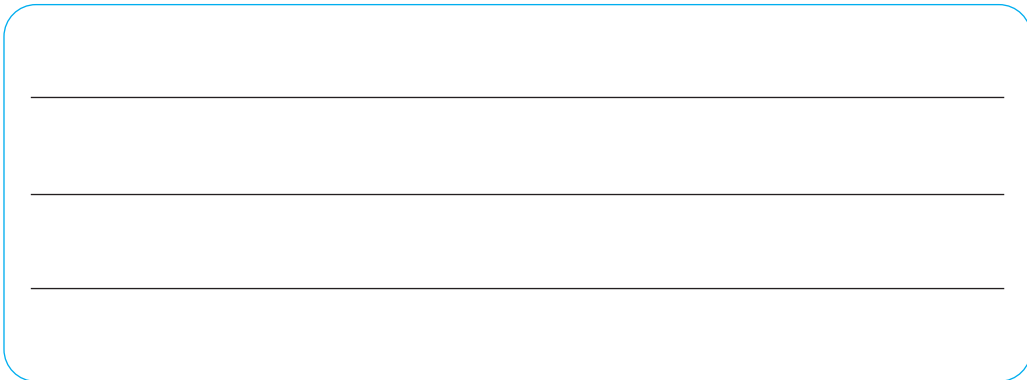
Надія Кравцова
Алла Савчук

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Навчальний посібник для **2** класу
закладів загальної середньої освіти

(у 4-х частинах)

Частина 1

Схвалено для використання в освітньому процесі

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2024

Навчальний посібник створено\
до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом О. Я. Савченко

Схвалено для використання в освітньому процесі
(у Каталозі надання грифів навчальній літературі
та навчальним програмам № 2.0283-2023)

Дорога другокласнице! Дорогий другокласнику!

Ти вже навчилася / навчився читати й писати. Проте світ української мови має ще чимало таємниць. Досліджуй його. Ми допоможемо тобі пізнати красу української мови, оволодіти мовними скарбами. Адже ти — дитина українського роду, майбутнє незалежної України.

Ти поринеш у світ рідного слова. Сторінка за сторінкою на тебе чекають пригоди. Разом з героями творів будеш вирішувати важливі питання, збагатиш свої знання про Україну, її символи та традиції.

Ми допоможемо тобі вирости справжньою людиною.

У добру путь, до нових відкриттів!

Авторки

Українська мова

- ігри, ребуси, квести
- мовні дослідження
- щоденні 5
- робота в парі, групі
- корисна інформація

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Пограйся

Досліди мовні явища

Попрацюй в парі, групі

Робота зі словами

Письмо для себе

Спиши, запиши, випиши, наведи

Вибери завдання

Підказка, порада, нагадування, правило

Зіскануй, переглянь відео, прослухай аудіофайли

Перевір себе

Оціни свою роботу:

- зафарбуй знизу вгору стільки кружечків, наскільки вдало, на твою думку, ти виконав / виконала завдання
- намалюй ротик, що відображає твій настрій на уроці

ЗВУКИ І БУКВИ. СКЛАД. НАГОЛОС. ЗВУКО-БУКВЕНИЙ СКЛАД СЛІВ

ЗВУКИ І БУКВИ

1. Гра «Друзі».

1. Назви зображені предмети. Чітко вимовляй усі звуки. З перших звуків кожної назви утвори слово.

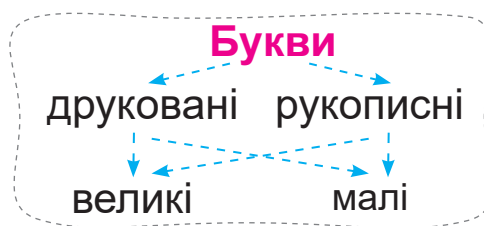
2. Вира́зно вимов утворене слово. Послідовно назви ланцюжок звуків у ньому.

Найпершу зі шкільних наук окреслю, визначу, означу:

«Я **чую** й **вимовляю** звук, а **букву** я **пишу** і **бачу**».

Григорій Фалькович

ш шк ол ла школа Школа

2. Виконай завдання на вибір.

- Склади речення зі словом *школа*.
- Продовж речення: *У школі навчають ...*

3. 1. Прочитай вірш. Що цікавого діти дізнаються в школі?

До школи
(уривок)

Так сонячно-ясно довкола,
і тануть хмаринки вгорі.
До школи, до школи, до школи
сьогодні ідуть школярі.

Микола Сингаївський

2. Спиши друге речення. Підкресли букви, що позначають голосні звуки.

1. З яким настроєм ви йдете до школи?
2. Для чого потрібна школа?

Я мрію стати ...

А я, коли виросту, обов'язково стану ...

5. 1. Прочитай і спиши прислів'я. Як ти його розумієш?

Мудрим ніхто не народився, а навчився.

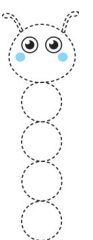

2. Підкресли букви, що позначають приголосні звуки.

Закресли «зайві» слова.

Звуки я чую, пишу, бачу, вимовляю.

Букви я чую, пишу, бачу, вимовляю.

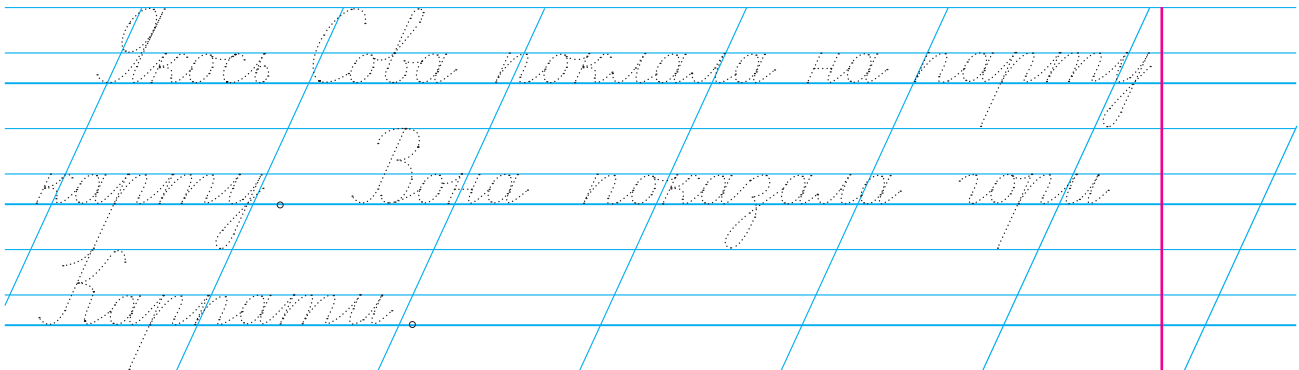
1. Гра «Букви жартують». Розглянь уважно малюнок і прочитай текст до нього. Виправ помилки за зразком.

Зразок. Прочитай ^а кізку.

Якось Сова поклала на карту парту. Вона показала нори Карпати.

2. Наведи правильний текст.

8. З'єднай зображення, назви яких відрізняються однією буквою.

1. Утвори нові слова.

с → лід = ?

кома → р = ?

кріт ~~р~~ = ?

г → рак = ?

коса → р = ?

слон ~~л~~ = ?

2. Запиши лише ті з утворених слів, що мають один склад.

--	--	--	--	--	--	--	--

10. ● Прочитай слова. Вилучи в кожному з них один звук так, щоб утворилося інше слово. Запиши утворені слова.

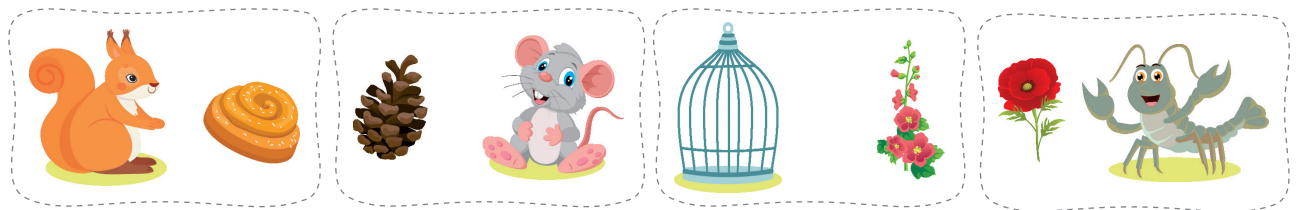
Комар, буряк, ірис, екран.

● Прочитай слова. Додай в кожному з них один звук так, щоб утворилося інше слово. Запиши утворені слова.

Лин, їжа, лід, мак.

--	--	--	--	--	--	--	--

11. 1. Назвіть пари слів. Які звуки змінили значення слів?

2. Запиши парами слова-відгадки. Підкресли букви, які змінили значення слів.

Зразок. Колобок — колосок.

--	--	--	--	--	--	--	--

12. Зафарбуй відповідну комірку.

так

Чи може одна буква
змінити значення слова?

ні

АЛФАВІТ. КОРИСТУВАННЯ АЛФАВІТОМ У РОБОТІ ЗІ СЛОВНИКАМИ

13. 1. Гра «Дешифрувальник».

	а	б	в
1	а	т	і
2	л	ф	в

Код: 1а, 2а, 2б, 1а, 2в, 1в, 1б.

а ал ф в а алфавіт Алфавіт

2. Побудуй звукову модель слова-відгадки.

алфавіт — абетка, азбука

буква — літера

Алфавіт — це сукупність букв (літер) певної мови, розташованих у чітко визначеному порядку. Кожна буква в алфавіті має свою форму, назву і місце.

14. Чи пам'ятаєш ти алфавіт? Назви всі букви української мови в алфавітному порядку. Зіскануй QR-код та прослухай пісню про алфавіт.

Український алфавіт

Аа	Бб	Вв	Гг	Ґґ	Дд	Ее	Єє	Жж	Зз
(а) ¹	(бе) ²	(ве) ³	(ге) ⁴	(ґе) ⁵	(де) ⁶	(е) ⁷	(є) ⁸	(же) ⁹	(зе) ¹⁰
Ии	Іі	Її	Йй	Кк	Лл	Мм	Нн	Оо	Пп
(и) ¹¹	(і) ¹²	(ї) ¹³	(йот) ¹⁴	(ка) ¹⁵	(ел) ¹⁶	(ем) ¹⁷	(ен) ¹⁸	(о) ¹⁹	(пе) ²⁰
Рр	Сс	Тт	Уу	Фф	Хх	Цц	Чч	Шш	Щщ
(ер) ²¹	(ес) ²²	(те) ²³	(у) ²⁴	(еф) ²⁵	(ха) ²⁶	(це) ²⁷	(че) ²⁸	(ша) ²⁹	(ща) ³⁰
	Ь					Юю	Яя		
	(м'який знак) ³¹					(ю) ³²	(я) ³³		

15. Досліді алфавіт за поданим планом. Упиши відповіді.

- 1) Полічи, скільки букв є в алфавіті.
- 2) Скільки букв позначають голосні звуки?
- 3) Скільки букв позначають приголосні звуки?
- 4) Запиши букви, які завжди позначають два звуки.
- 5) Запиши букву, яка не позначає жодного звука.

16. Назви зображені предмети. Запиши їхні назви. Підкресли в них алфавітні назви букв.

Зразок. Каштан.

--	--	--	--	--	--	--	--

17. 1. Прочитай слова. Із яких казок ці герої?

Котигорошко, півник, мишенята, лисичка, вовчик.

2. Склади й запиши в алфавітному порядку список персонажів для реклами соку.

- 1) Підкресли першу букву в кожному слові.
- 2) Пригадай алфавіт.
- 3) Яка перша буква в алфавіті, таке й перше слово запишуй.

Так роби, допоки не запишеш усі слова.

--	--	--	--	--	--	--	--

18. Пригадай алфавіт. Знайди за вказаними номерами букви в алфавіті (на с. 9). Склади із цих букв слова і запиши.

24, 15, 21, 1, 13, 18, 1

17, 19, 3, 1

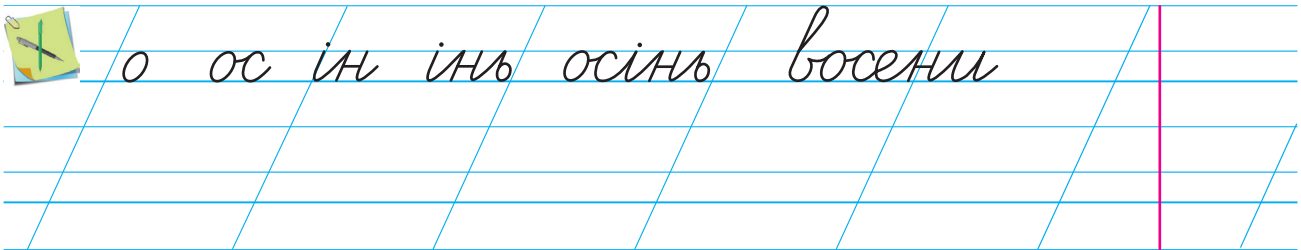
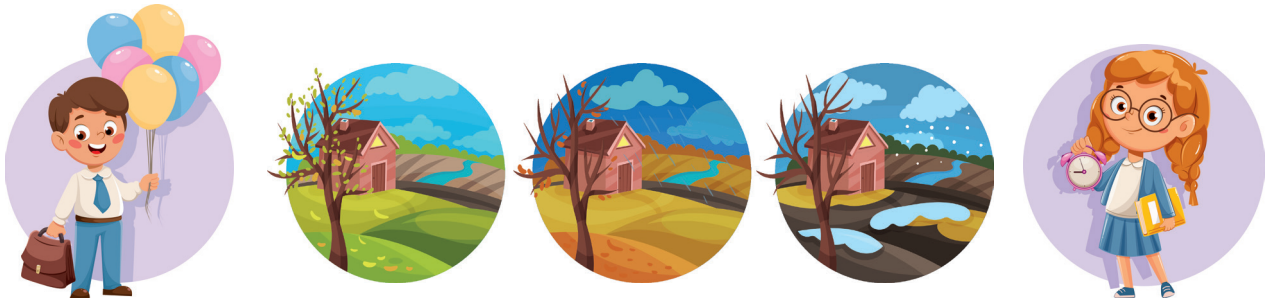
18, 1, 21, 19, 6

--	--	--	--	--	--	--	--

19. Гра «Упізнай пору року». Відгадай.
Хто іде і за собою дощ веде?

Слова для довідки: зима, осінь, весна.

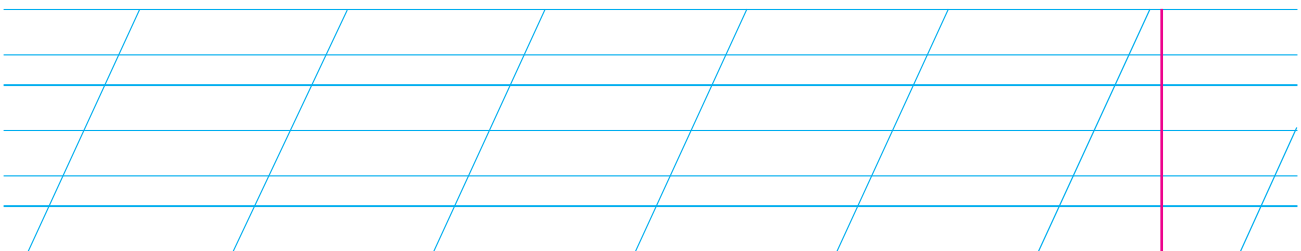

20. Для чого потрібно знати алфавіт?

21. 1. Прочитай слова. Запиши їх в алфавітному порядку.

Пальто, гриби, кіт, бусол*, Денис, часник.

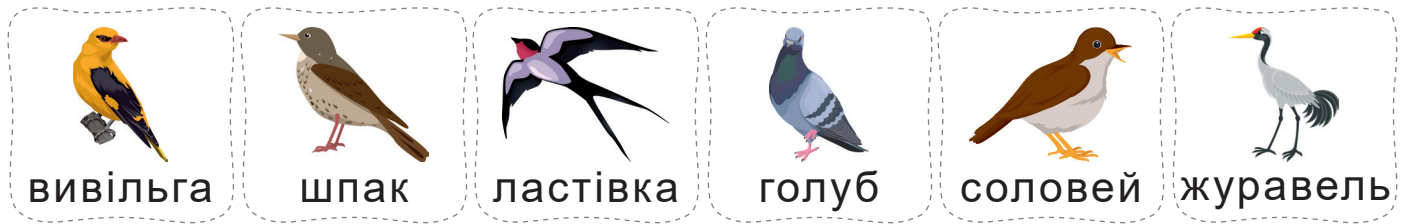

2. Перевір себе. Обведи останню літеру в кожному слові. Склади із цих літер слово. Упиши.

*Бусол — лелека.

22. 1. Прочитай назви птахів. Який птах «зайвий»? Чому? Обведи його зображення.

2. Склади список перелітних птахів для створення лепбука. Запиши назви птахів за алфавітом.

23. 1. Прочитай вірш. Підкресли назви грибів.

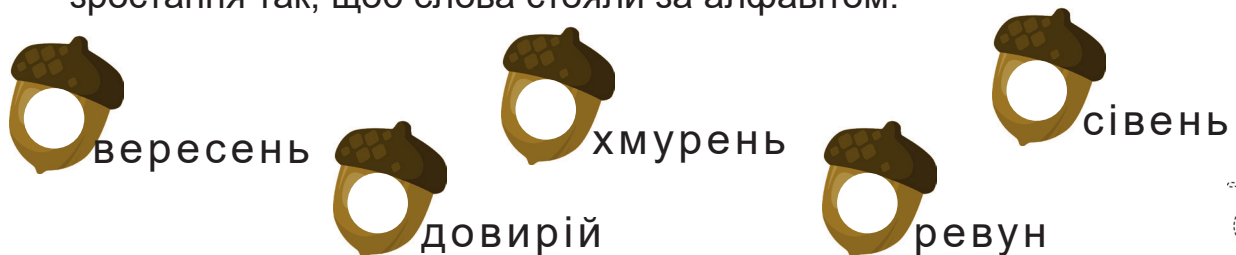
У бору грибів багато —
 сиріжки, маслюки,
 жовті рижики, й лисички,
 і товсті боровики.

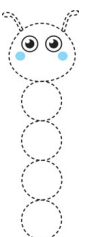
Катерина Перелісна

2. Випиши назви грибів за алфавітом. Поміркуй, де можна використати цей список.

24. Прочитай, як по-іншому називають вересень. Постав цифри в порядку зростання так, щоб слова стояли за алфавітом.

25. Де ти можеш використати знання, отримані на уроці?

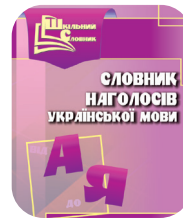
26. 1. Прочитай слово за стрілкою.

←
К И Н В О Л С

с а о в о и ж с л о в о с л о в н и к

2. Обведи зображення словника, яким ти вже користувався / користувалася.

В усіх словниках усі слова розташовані за алфавітом.

27. Знайди і прочитай в тлумачному словнику значення слова **словник**. Запиши визначення.

28. З'єднайте кожне зображення з його тлумаченням. Перевірте свою роботу за допомогою тлумачного словника.

бджола

цвіркун

Довга та тонка комаха, що має дві пари великих прозорих крил.

Медоносна комаха, що збирає квітковий нектар і переробляє його на мед.

Комаха, яка тертям крил створює тріскучі звуки.

бабка

29.

1. Прочитай. За допомогою орфографічного словника вибери букву або буквосполучення, які потрібно написати в цих словах.

е?и
ол..нь

у?о
з..зуля

е?и
тел..фон

з?дз
кукуру..а

2. Запиши слова.

Handwriting practice lines with a vertical pink margin line on the left.

30.

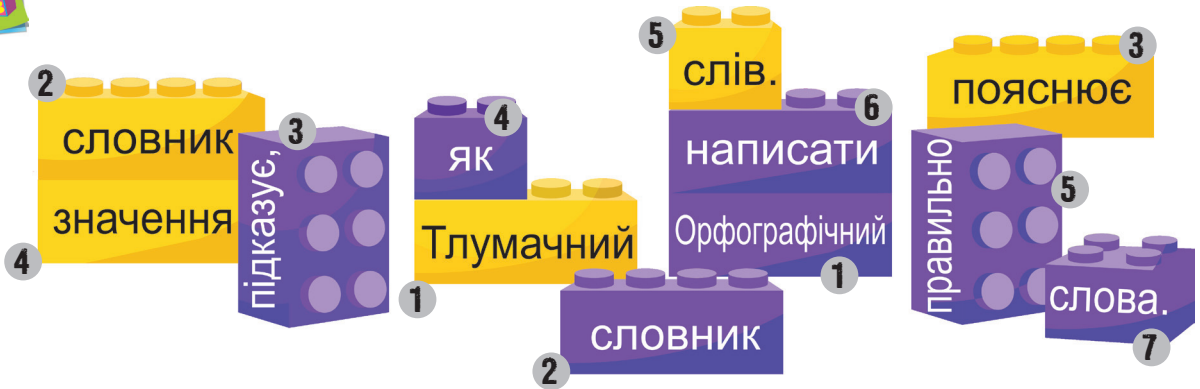
- Випиши з орфографічного словника назви двох професій.
- Випиши з орфографічного словника назви трьох тварин.

Handwriting practice lines with a vertical pink margin line on the left.

31.

Склади за підказками речення. Запиши одне з них.

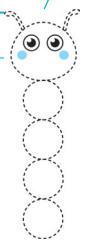
Word blocks: 2 СЛОВНИК, 4 значення, 3 підказує, 1 як, 4 Тлумачний, 5 слів., 6 написати, Орфографічний, 1 правильно, 5 ПОЯСНЮЄ, 7 слова., 2 СЛОВНИК

Handwriting practice lines with a vertical pink margin line on the left.

32.

- У якому словнику можна знайти значення слова?
- За допомогою якого словника ти перевіриш, як правильно написати слово?

Урок розвитку мовлення «В бібліотеці»

33. 1. Прочитай і відгадай загадку.

Слів чимало в ній та літер.
На картинках — літо, вітер,
жовте сонце, біла крига...
Всі знання дарує ... (агінк).

Анна Лимич

2. Зіскануй QR-код і прослухай правила поведінки з книгою.
3. Як називають будинок, у якому «живе» багато книжок?

34. 1. Розгляньте малюнок вправі 33. Дайте імена дітям.
2. Куди прийшли діти?
3. Складіть розповідь за допомогою малюнка та запитань.

Як ви гадаєте, яку книжку вибирає

Яку книжку читає

Яку книжку віддає дівчинці

Хто з дітей потребує допомоги? Чому ви так гадаєте?

4. Яку книжку ви взяли читати в бібліотеці? Чим вона вам подобається? Чи любите ви ходити до бібліотеки? Чому?

35. Зафарбуй однакові фігури. Склади прислів'я.

1 Книга

4 а

5 світі

2 не

4 на

5 до

1 Книга

3 пряник,

3 як

6 жить.

7 манить.

6 себе

2 вчить,

36. Чи відвідуєш ти бібліотеку? Яку книжку ти зараз читаєш?

ГОЛОСНІ ТА ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ

37. 1. Закресли букви **щ**. Прочитай.

Щ Щ Г О Щ Щ Л О Щ С Щ Н І Щ Щ З Щ В У Щ К И Щ

2. Пригадайте, що ви знаєте про голосні звуки.

3. Проспівай голосні звуки разом із папужкою.

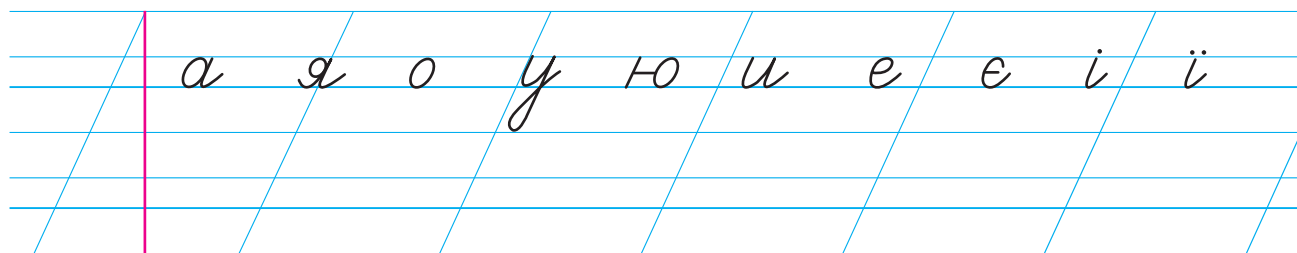
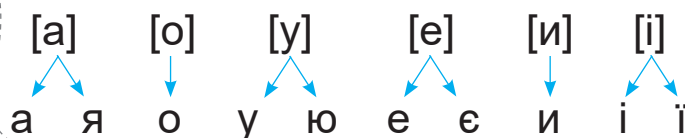

Під час вимовляння голосних звуків повітря вільно проходить через рот, не натрапляючи на перешкоди.

Голосні звуки утворюються за допомогою **голосу**.

ГОЛОСНІ ЗВУКИ

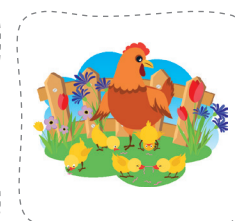
та букви, що їх позначають

38. 1. Упиши в скоромовку пропущені букви. Які звуки вони позначають?

Х д л кв чк
 к л к л чк .
 В д л д т ч о к
 б л кв т ч о к! Квок!

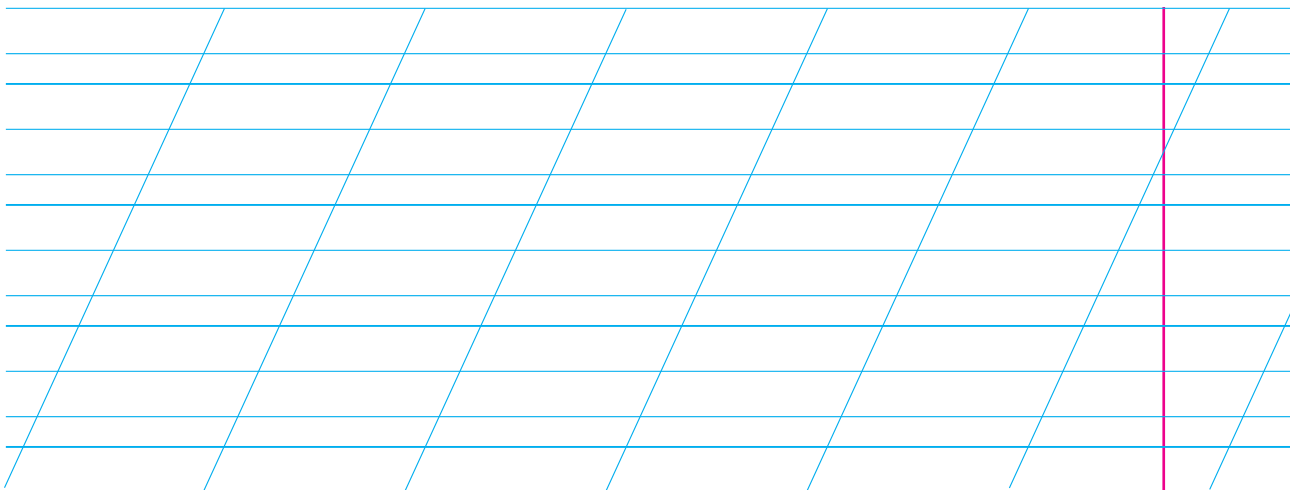
о и а о а
 о о і о а
 о и а і о о
 і я і о о

2. Позмагайтеся, хто швидше розкаже скоромовку.

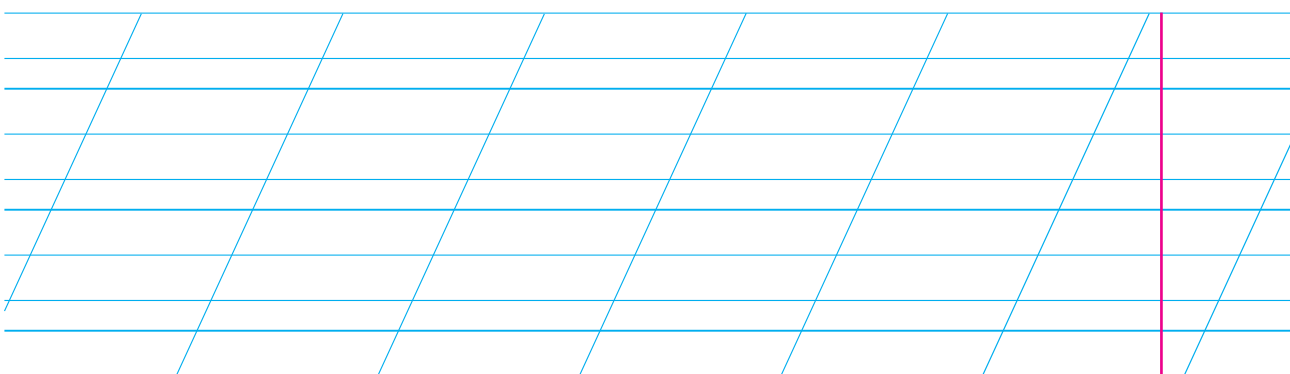
3. Вивчи скоромовку. Прикрий її аркушем паперу і запиши з пам'яті.

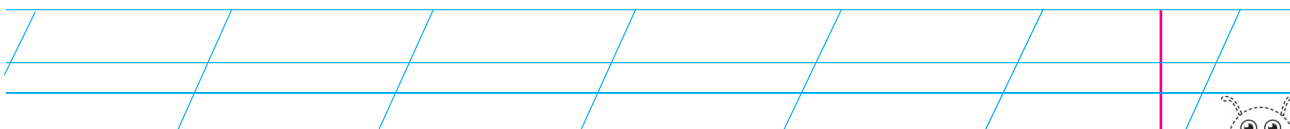
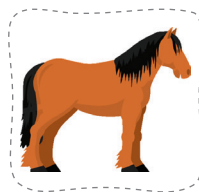
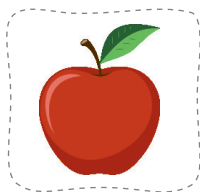
39. 1. Прочитай прислів'я.

1. Без початку нема **кінця**. 2. Більше діла — менше слів.
3. Балаканням **роботи** не почнеш і не закінчиш.

2. Спиши два прислів'я. У виділених словах вимов голосні звуки та назви букви, що їх позначають.

40. Запиши назви зображених предметів. Підкресли букви, які позначають голосні звуки.

41. Зафарбуй квадратики з тими буквами, які на письмі позначають голосні звуки.

а б у д и і й м п ю н о к я г ї т е л щ є ч г

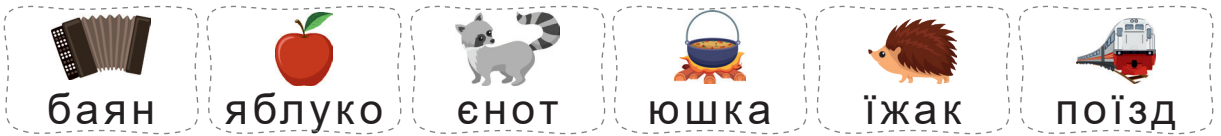

42. 1. Поміркуй, що спільного у звуковому складі кожного слова.

а) кількість складів;

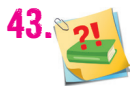
б) звук [й].

2. Де стоять букви **я, ю, є, ї**.

а) всередині складу;

б) на початку складу.

43. Досліді, скільки звуків позначають букви **я, ю, є, ї** на початку складу.

Крок 1. Дай відповідь на запитання.

Які звуки ти чуєш:

на місці букв **я, ю, є** на початку складу?

на місці букви **ї**?

Упиши, скільки звуків:

позначають букви **я, ю, є** на початку складу.

позначає буква **ї**.

Крок 2. Зроби висновок. Перевір себе.

Букви **я, ю, є** на **початку складу** позначають два звуки: **[йа]**, **[йу]**, **[йе]**. Буква **ї** завжди позначає два звуки — **[йі]**. У моделях слів букви **я, ю, є** на початку складу та букву **ї** позначають **[=•]**.

44. 1. Упиши пропущені букви. Які звуки вони позначають?

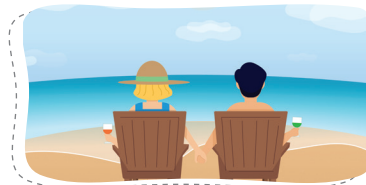
Га, нак, тронда, раді, чита, жа,
струб, крана, зна.

я
ю
є
ї

2. Побудуй звукову схему виділеного слова.

45. 1. Прочитай і запиши речення.

Валя та Любомир
дивилися на синє море.

Handwriting practice lines for the sentence: Валя та Любомир дивилися на синє море.

2. Досліди, скільки ще звуків можуть позначати букви **я, ю, є**.

Крок 1. У записаному реченні підкресли букви **я, ю, є**. Де стоять ці букви? Обведи.

а) на початку складу;   б) у середині складу.

Крок 2. Упиши правильну відповідь.

Скільки звуків вони позначають?

Крок 3. Зроби висновок. Перевір себе.

Після приголосних букви **я, ю, є** позначають один звук:

[а], [у], [є], а попередній звук пом'якшується.

У моделях слів букви **я, ю, є** після приголосних позначають **[•]**.

46. Гра «Заселить будиночки».

1. Запишіть слова під відповідним малюнком.

Сине, моя, Люба, лле, ряст, енот, Оля, лящ, мюслі, мию.

<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

2. Поясни, чому саме так ти розподілив / розподілила слова, користуючись підказкою.

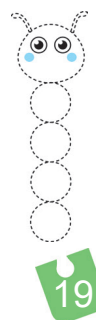
Для слова немає будиночка, тому що в ньому буква позначає звук / звуки .

47. 1. Скільки звуків завжди позначає буква **ї**?

2. У віконечка біля слів упиши, скільки звуків позначає буква **я**.

яр   зяблик   неділя   якір   пляма

48.

Розгадай ребус. Доповни схему.

ГОЛОСНІ

пр ол зв приголосні звуки

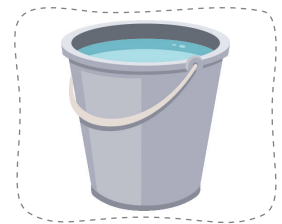
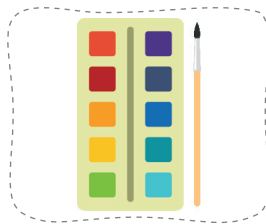
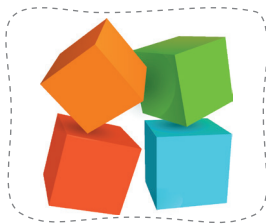

Приголосні звуки утворюються за допомогою **голосу** й **шуму** або тільки **шуму**.

Під час вимовляння **приголосних** звуків повітря, проходячи через рот, натрапляє на перешкоди, тому утворюється шум.

49.

Підпиши малюнки. Підкресли букви, що позначають приголосні звуки.

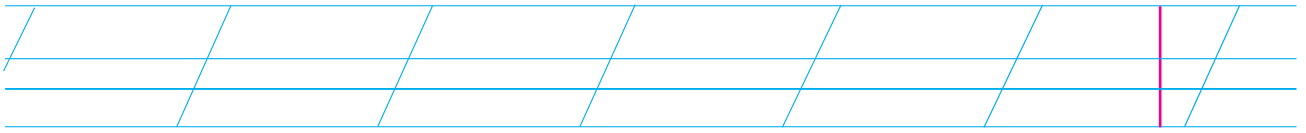

50.

1. Прочитайте скоромовки. Позмагайтеся, хто прочитає швидше і без помилок.

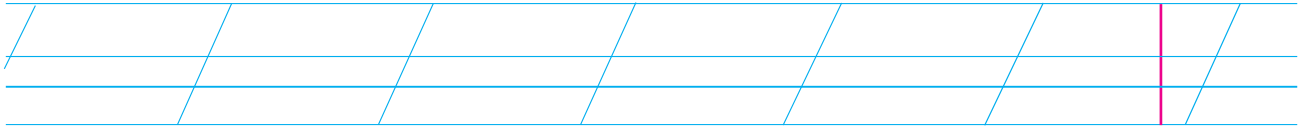
1. Рoste липa біля Пилипа. 2. Улас у нас, Панас у вас. 3. Через грядку гріб тхір ямку.

2. Вивчи одну скоромовку (на вибір).
3. Запиши вивчену скоромовку з пам'яті.
4. Підкресли букви, які позначають приголосні звуки.

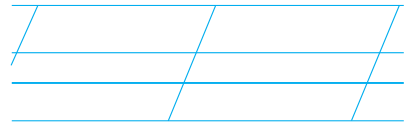

51. 1. Прочитай слова. Вибери та запиши з поданих слів лише ті, які мають по три приголосні звуки.

Глечик, хмара, мед, вітер, день, сонце, тигр, веселка.

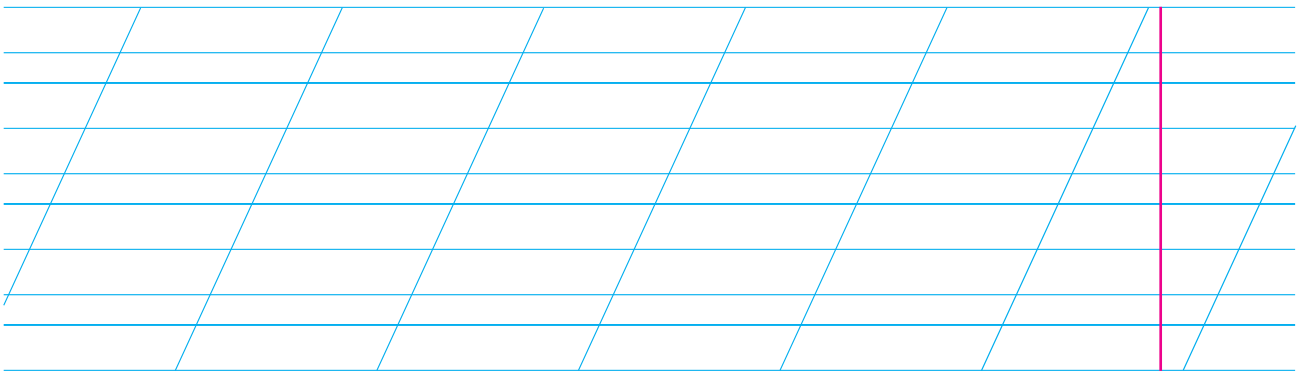

2. Виконай завдання на вибір.
- Побудуй звукову модель слова **веселка**.
  - Вибери з поданих слів те, яке має таку звукову модель, як слово **жук**. Запиши.

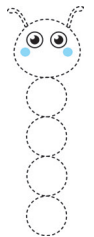
52. 1. Прочитай. Спиши.

Мишка — шишка. Сир — син. Білка — гілка. Борт — борщ.
Нірка — гірка.

2. Підкресли букви, якими відрізняються слова. Назви їх. Які звуки вони позначають?

53. Зафарбуй квадратики з буквами, які позначають приголосні звуки.

ц б у д й м п ю р в н о к я с г ї т е л щ є ч г

СКЛАД, ПОДІЛ СЛІВ НА СКЛАДИ

54.

1. Прочитай текст Наталі Любиченко. Визнач, що ти прочитав:

а) загадку;

б) лічилку.

Із	са	мі	сінь	ко	го	ран	ку
у	ми	ва	ю	ться	на	ган	ку:
ко	тик,	пі	вень,	цу	це	ня,	
ка	чур,	кі	зка	і	я	гня.	
Хто	ж	не	всти	гне	вми	ти	ся —
той	і	де	жму	ри	ти	ся!	

2. Як варто промовляти слова в лічилці? Де і коли людям доводиться промовляти слова складами?

55.

Назві одним словом хлопчика і дівчинку. Вимов слово *дiмu* протяжно по складах. Скільки голосних звуків у слові *дiмu*? А скільки складів? Що ти помітив / помітила?

У слові **стільки складів, скільки голосних** звуків.
Пригадай! Підстав долоньку під підборіддя і вимов слово. Скільки разів підборіддя торкнеться долоньки, стільки й складів у слові.

56.

1. Прочитай. Поділи слова дужками на складки.

Один, два, три, чорити, п'ять.

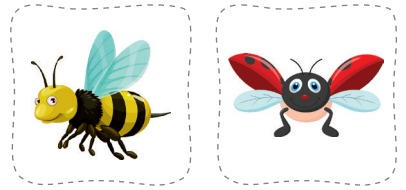
2. Чи всі слова ти поділив / поділила на складки? Чому? Досліді, чи може склад складатися з одного голосного звука. А з одного приголосного звука?

Склад може складатися з **одного** голосного звука.

57. 1. Назвіть звуки в словах *оса*, *жук*. Скільки звуків у кожному слові?
2. Дослідіть, чи однакова кількість складів у цих словах. Чому?

58. Додай склад так, щоб утворилося нове слово. Запиши.

лото, гілля, жити, рис.

Склади для довідки: і, зо, ву, дру.

59. Прочитай та запиши слова, у яких останній склад попереднього слова є першим складом наступного слова.

косаловитишафарамашинадіялина

Зразок. Коса, сало.

60. 1. Прочитай. Визнач, де слово, а де — склад. Склади обведи.

Учень, -чень, осінь, -сінь, школа, шко-, кла-, класи.

2. Спиши слова, позначаючи склади дужками.

Зразок. Учень.

61. 1. У слові стільки складів:

а) скільки голосних;

б) скільки приголосних.

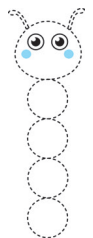
2. Біля кожного слова впиши кількість складів.

калина

явір

дуб

паляниця

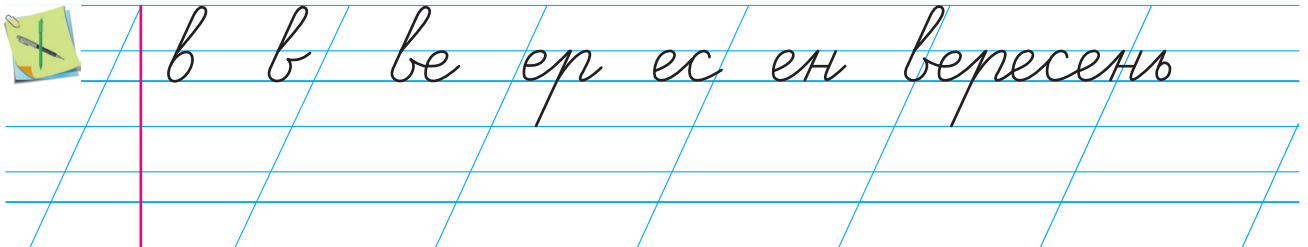
62.

1. Знайди і прочитай слова. Зафарбуй відповідні комірочки у різні кольори.

у	к	в	е	р	е	с	е	н	ь	р	о
о	ж	о	в	т	е	н	ь	т	ь	б	я
в	а	з	л	и	с	т	о	п	а	д	й

2. Що означають ці слова? Який перший місяць осені?

Побудуй звукову модель слова.
Запам'ятай його вимову та написання.

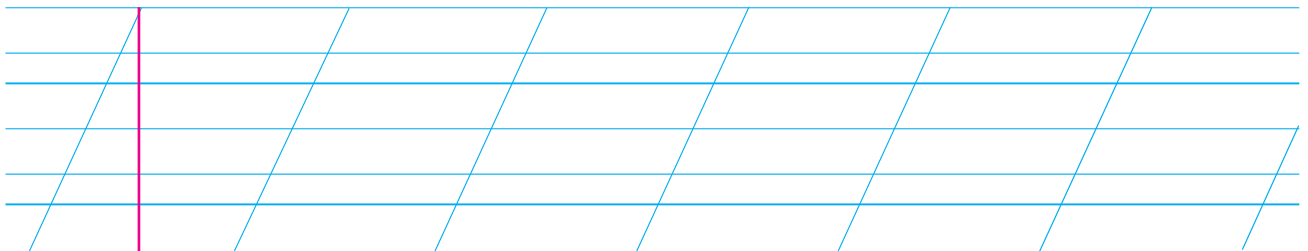

в^ересень

63.

1. Прочитай і поясни прислів'я. Спиши.

Вересень літо проводить, осінь зустрічає.

2. Що ти робиш, коли слово не поміщається в рядку? Як правильно його перенести?

64.

Досліді, як потрібно переносити слова з рядка в рядок.

Крок 1. Уважно розглянь, як перенесли слова. На скільки частин їх поділили? Як, на твою думку, ділили слова для переносу?

вере-сень   бе-реза   яго-да

Крок 2. Чому ці слова не поділені для переносу?

Юля   Ярик   так   рік

Крок 3. Зроби висновок. Порівняй його з правилами.

- Для переносу слова потрібно **поділити на дві частини**.
- Слова переносять з рядка в рядок **складами**.
- Склад **з однієї букви** не залишають у рядку і не переносять в інший рядок.
- **Односкладові слова** не переносять.

65. 1. Розглянь малюнки. Назви плоди.

2. Запиши слова, поділяючи їх рисою для переносу.

Зразок. Огі-рок.

66. 1. Уставте потрібні двоскладові слова, добираючи їх з довідки.

? готує їжу. ? лікує людей. ? працює в магазині.

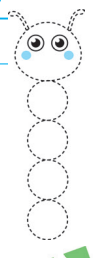
Слова для довідки: кондитер, кухар, терапевт, лікар, продавець, касир.

2. Запиши утворені речення.

67. Познач ✓ рядок слів, які можна перенести з рядка в рядок.

- Орел, Юля, мак, око.
- Мама, братик, будинок, родина.

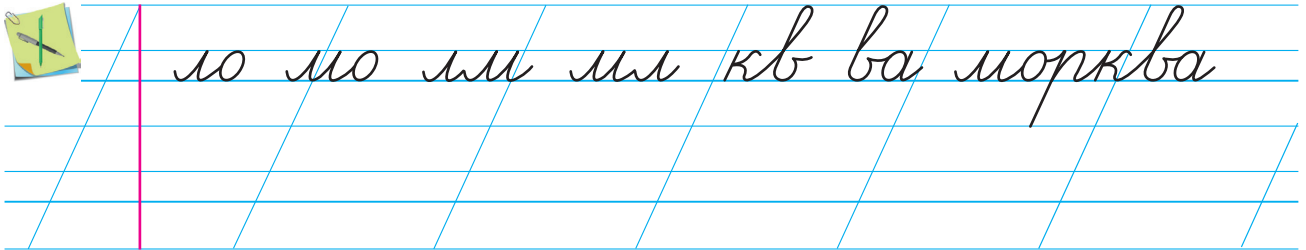
68.

1. Прочитай слова «навиворіт».

2. Яке слово «зайве»? Чому ти так вважаєш?
3. Спиши розбірливо.

4. Назви ланцюжок звуків у слові *морква*.
5. Назви приголосні звуки, які стоять у слові підряд, тобто є **збіг приголосних**.

69.

Досліді, як потрібно переносити слово, у якому є збіг приголосних звуків.

Крок 1. Уважно розглянь слово, поділене для переносу:

мор**к**ва — мо-**рк**ва, мор-**к**ва, морк-**в**а.

Крок 2. Зверни увагу, чи розірвані сполучення приголосного з голосним.

Крок 3. Склади правило переносу.

В українській мові є слова зі збігом приголосних звуків.

Ці слова можна переносити по-різному.

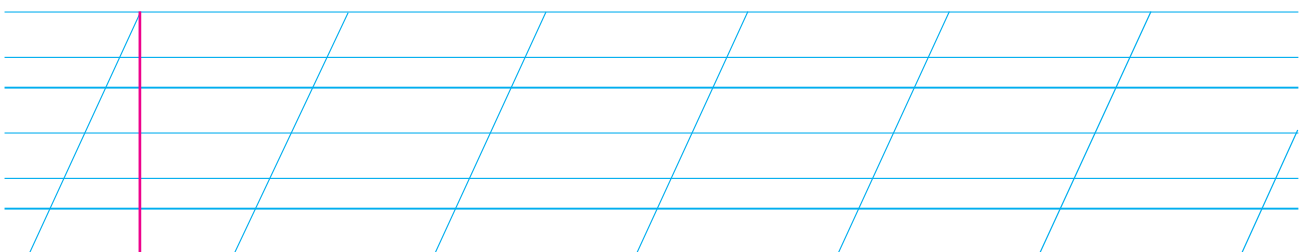
Сполучення приголосного і голосного **розривати не можна**.

70.

1. Прочитайте. Випишіть слова, правильно поділені для переносу. Поясніть одне одному свій вибір.

Ба-бка, баб-ка, бабк-а, цві-ркун, цвірк-ун, цвір-кун, сон-ечко, сонеч-чко, сонеч-ко.

- Виконай завдання на вибір.
- Назви ланцюжок звуків у будь-якому слові.
- Склади речення з будь-яким словом.

71. 1. Склади і прочитай слова.

2. Запиши утворені слова, поділяючи їх для переносу в місцях збігу приголосних.

Зразок. Допит-ливий.

72. 1. Прочитай уривок з вірша «Батьківщина». До чого закликає поет у вірші?

Он повзе **мурашка**,
ось хлюпоче **річка**.

Не зривай **ромашку**,
не топчи **травичку**.

Анатолій Камінчук

2. Спиши вірш, поділяючи виділені слова для переносу в місцях збігу приголосних звуків.

73. Познач слово, правильно поділене для переносу.

огіро-ч-ки

огір-очки

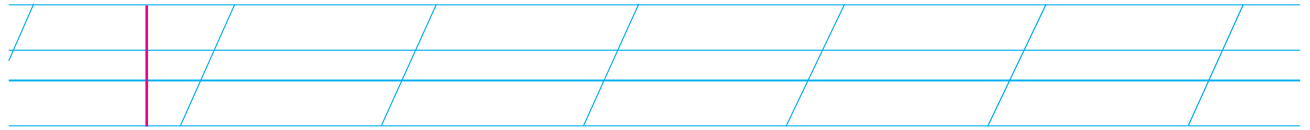
огіро-чки

74. 1. Упиши пропущені букви. Із вписаних букв складі слова . Запиши їх.

Бабу я, п друга, ліні ка, гудзи , лелек .

Ла па, гумк , бджо а, джміл , олі ець, дз га.

2. Зіскануй QR-коди та переглянь відеоролики.

ал аль ой сойка мацьви

75. Досліді, як потрібно переносити слова з буквами **ь**, **й** усередині.

Крок 1. Уважно розглянь слова, поділені для переносу:

ма**ль**-ви, ма-**ль**ви, со**й**-ка.

Крок 2. Зверни увагу, чи **ь** та **й** відривають від попередньої букви.

Крок 3. Склади правило переносу.

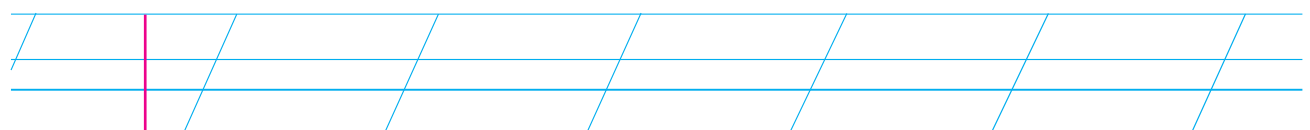

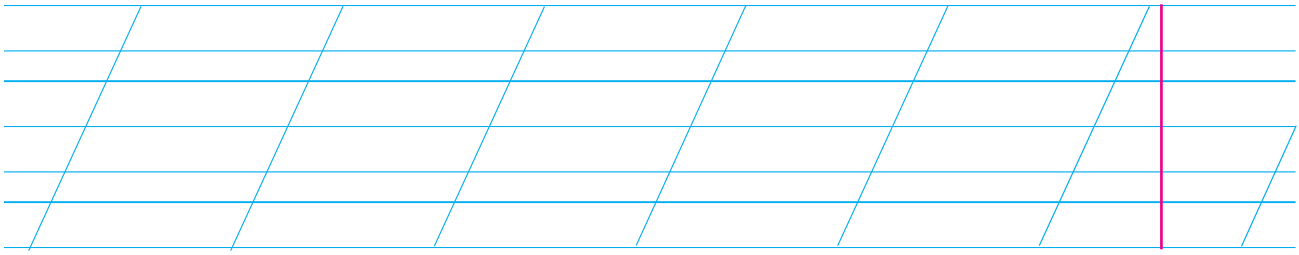
При переносі слів букви **ь** та **й**
не можна відривати від попередньої букви.

76. Утворіть і запишіть слова, поділяючи їх для переносу всіма способами. Обміняйтеся зошитами й перевірте, чи правильно ви виконали завдання.

Зразок. Ми-хайлик, Михай-лик.

ча		ка		ліні		ка
за	й	чик		ра	й	дуга
Миха		лик		ма		дан

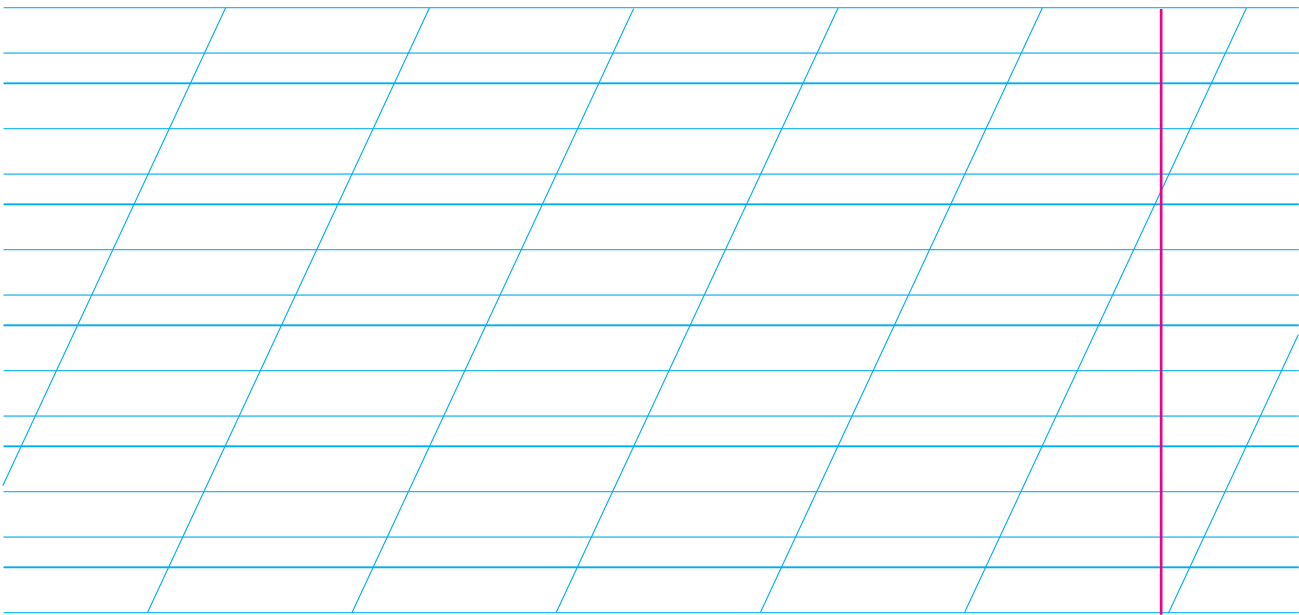
77. Усно поділи слова для переносу. За яким правилом можна переносити слова кожного рядка? Слова якого рядка не можна переносити з рядка в рядок? Познач ✓.

- Липа, собака, кошеня, дарувати, дякувати.
- Вія, око, туя, їли, урок.
- Казка, дружній, бігти, лізти, мудрий.
- Пильний, пальчик, сяйво, мрійник, райдуга.

78. 1. Прочитайте текст та підготуйтеся писати під диктування.

Федько та Настунька садили яблуньки, вишеньки. Андрійко та Софійка в шкільній майстерні виготовляли годівнички.

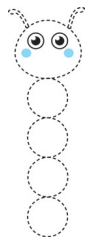
2. Прикрийте текст аркушем і напишіть під диктування.

3. Перевірте, чи правильно ви перенесли слова.

79. Познач ✓ слова, які перенесені правильно.

- ма-йка
- май-ка
- ляль-ка

Урок розвитку мовлення «Дружба»

80. З'єднай частини прислів'їв.

Без вірного друга,

Друга шукай,

В біді пізнаються

справжні друзі.

велика туга.

а знайдеш — тримай.

Др ру урз жб ба дружба

81. 1. Зіскануйте QR-код та перегляньте мультфільм «Струмочок».

2. Розгляньте малюнок. Як ви гадаєте, про що розмовляють Струмочок і Жабка? Складіть діалог за малюнком.

3. Прочитайте подані слова і сполучення слів. Обведіть ті, які використовуєте у своїй розповіді.

Струмочок, ставочок, верба, калина, рибка, трава, жабка, гатка**, місток, як титка Річка, як дядько Ставочок, дорога, лялька, стану в пригоді.

4. Дайте відповіді на запитання.

1. Де протікав Струмочок?

2. За чим він спостерігав?

3. На кого хотів бути схожим Струмочок?

4. Яка ідея виникла в Жабки?

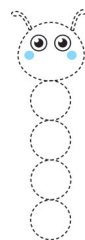
5. Що сталося зі Струмочком після того, як Жаба зробила гатку?

А з рослинами?

6. Що зрозумів Струмочок?

82. Який вислів стосується змісту мультфільму? Обґрунтуй.

Друг може тобі нашкодити. Друг допоможе тобі побачити помилки.

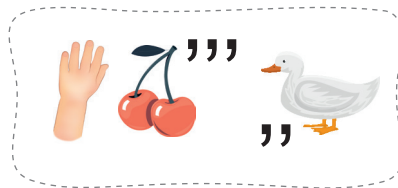

НАГОЛОС

83. Прочитай і відгадай загадку.

Плету хлівець на четверо овець, а на п'яту — окремо.

п р ук ка ви рукавичка

84. Досліді, чи з однаковою силою голосу промовляємо кожний склад у слові *рукавичка*.

Крок 1. Поділи слово дужками на склади.

ру ка вич ка

Крок 2. Промов слово протяжно, складами.

Крок 3. Вимов слово звичайним голосом. Вимов слово з питальною інтонацією: *рукавичка?* Який склад ти вимовив / вимовила з більшою силою голосу?

Крок 3. Зроби висновок і порівняй його з правилом.

У слові один зі складів вимовляють протяжніше, з більшою силою голосу. Цей склад називають **наголошеним**. Решта складів слова — **ненаголошені**. На письмі наголос ставлять **над буквою**, яка позначає голосний звук: *рукави́чка*.

85. 1. Познач наголоси в поданих словах.

Стали, жити, разом. Ішов, улізла, вони. Загубив, незабаром, розірвав. Дід, ліс, день.

2. Як ти гадаєш, чому в словах останньої групи не поставили наголос? Зроби висновок і порівняй його з правилом.

В українській мові **наголошеним** може бути будь-який склад. В односкладових словах знак наголосу **не ставлять**.

86. 1. Прочитай уривок із казки.

Ішов дід лісом, а за ним біг собачка. Та й загубив дід рукавичку. От **біжить** мишка, **улізла** в ту рукавичку та й каже:

— Тут я буду жити!

Коли це жабка **плигає** та й питає:

— А хто-хто в цій рукавичці?

— Мишка-шкряботушка. А ти хто?

— Жабка-скрекотушка. Пусти й мене!

— Іду.

От уже їх двоє.

2. Продовж казку. Відтвори діалог.

3. Як можна перенести виділені слова?

4. Зіскануй QR-код та прослухай казку «Рукавичка».

87. Спиши слова. Постав наголос.

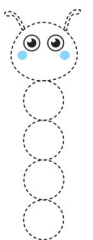
Мишка-шкряботушка, жабка-скрекотушка, зайчик-побігайчик, лисичка-сестричка, вовчик-братик, кабан-іклан, ведмідь-набрідь.

Handwriting practice lines consisting of horizontal blue lines and diagonal blue lines forming a grid. A vertical pink line is on the left side.

Прочитай речення. Постав наголоси в словах.

Красиво це наголошувати
говорити — правильно слова.

89.

1. Вправа «Квест».

1. Обведи зазначені букви.
2. Склади із них слово.

2. Як ви гадаєте, який склад у цьому слові потрібно наголошувати? Перевірте правильність ваших думок за допомогою словника.

ав вг ня ння завдання

Побудуй звукову модель слова.

Запам'ятай його вимову та написання.

завданн^я

90. 1. Прочитай текст для друга / подруги. Поміркуйте, до чого закликає автор?

Уяви квітучий сад нашої рідної української мови. Розпускаються ніжні зелені листочки — правильно вимовлені слова.

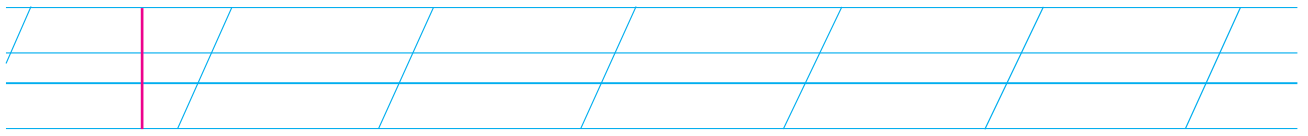
Але що це? Он на одному листочку з'явилася гусінь. Вона його знищує! Гарне українське слово перетворилося на суржик — спотворене слово. Щоб листочки були здоровими, потрібно знищити гусінь.

Щоб українська мова розквітала, маємо правильно вживати слова.

2. Чому потрібно правильно вимовляти слова?
3. Спиши виділене речення.

Blank handwriting lines for copying the sentence.

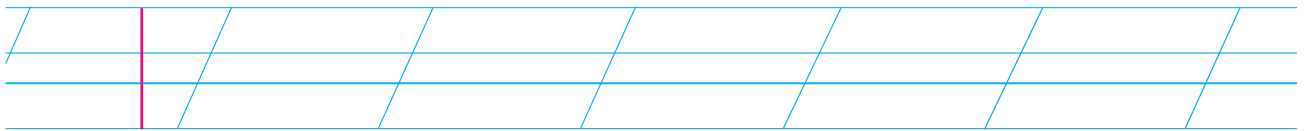
91. Виконай завдання на вибір.

- Запиши слова, постав наголос.

Одинадцять, чотирнадцять, виразно.

- Утвори та запиши слова. В утворених словах постав наголос.

пикрова, їнраськаук, тачиння.

92. 1. Прочитай вірш, заповнюючи пропуски назвами професій.

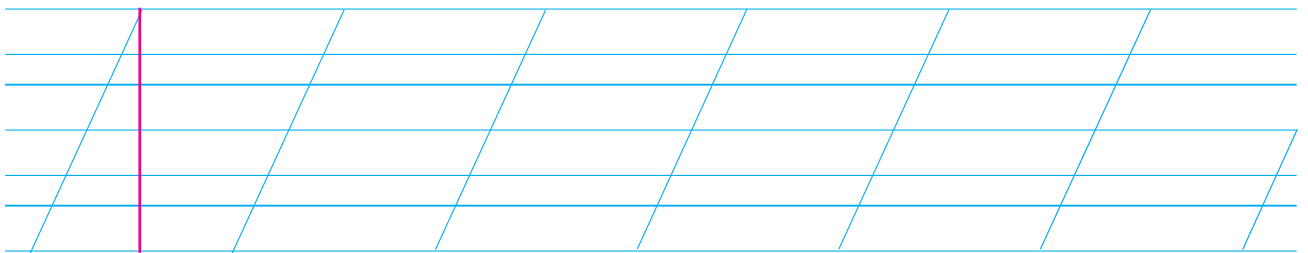

Посуд ліпить нам ... (рачног),
в кузні трудиться ... (ьлавок),
(актсируднаб) ... гарно грає,

а ... (яниртсйам) — вишиває.
За кермом сидить ... (рефош).
Нашій грі кінець тепер.

Валентина Романова

2. Запиши слова — назви професій. Постав наголос. За потреби користуйся словником.

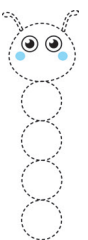
3. Підкресли слово, яке відповідає звуковій моделі

—	●	—	●	—
---	---	---	---	---

.

93. Прочитай прислів'я. Як ти його розумієш? Постав наголос у словах.

Птах гордиться пір'ям, а людина — мовою.

94. Досліді, як від наголосу змінюється значення слова.

Крок 1. Що потрібно робити з насінням навесні? Запиши.

Крок 2. Що почали робити зорі? Запиши.

Крок 3. Що цікавого ти помітив / помітила? Що допомогло відрізнити значення кожного слова?

сіяти

сія́ти

Крок 4. Зроби висновок. Перевір його за правилом.

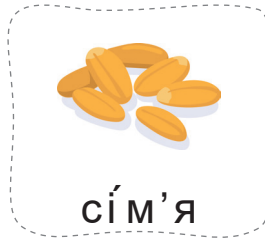

Наголос може змінювати значення слова.

95. 1. Розгляньте малюнки. Що в них спільного? Складіть речення за кожним малюнком.

сім'я́

сім'я́

обі́д

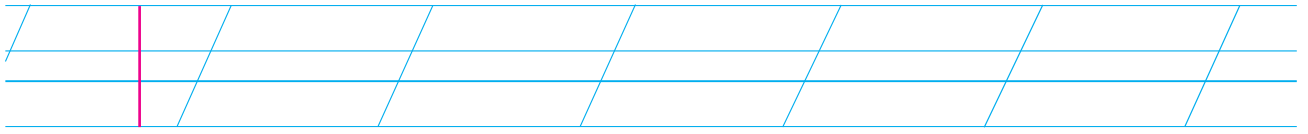
о́бід

2. Чому однакові за написанням слова мають різне значення? Запишіть слова парами, поставте наголос.

96. 1. Прочитай. Підкресли слова, які складаються з однакових букв.

Годі плакати, усміхніться. На стіні висять плакати. Вдалині видніються гори. Гори, ясна зіронько, високо в небі. Дорога була короткою. Усім дітям дорога їхня матуся.

2. Випиши попарно слова, які складаються з однакових букв. Постав у них наголос. Що вони означають?

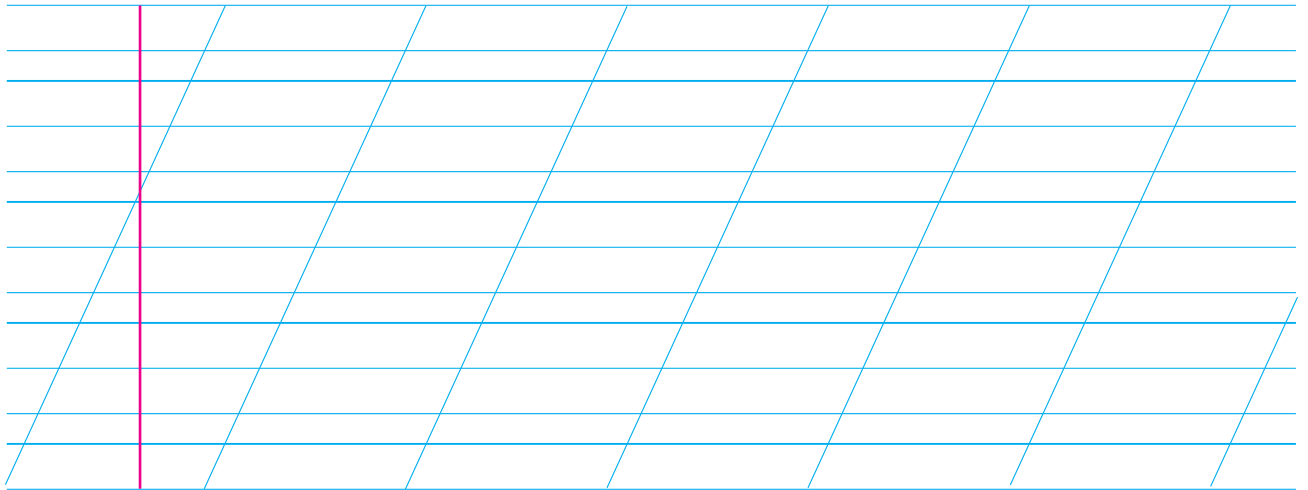

97. 1. Прочитайте. Обговоріть, як ви розумієте ці слова.

Наголос у слові — як характер у людини. Саме він виділяє слово серед інших слів у мовному просторі.

Валентина Романова

2. Прикрій текст аркушем і напиши під диктування.

3. Звір написаний текст із посібником. Перевір, чи правильно ти переніс / перенесла слова.

98. Постав наголос у словах, які складаються з однакових букв, але, завдяки наголосу, мають різне значення.

Хитру сороку піймати морока, а на сорок сорок сорок морок.
Видніється старовинний замок, але на ньому висить замок. Івась потяг потяг. Брати вже можуть брати на себе відповідальність.

99. Обери правильну відповідь.

- Щоб визначити наголос, потрібно
  - написати слово
  - перепитати слово
- Наголос — це виділення складу в слові
  - посиленням голосу
  - пониженням голосу
- Наголос — це значок над літерою, яка позначає
  - приголосний звук
  - голосний звук
- В односкладових словах
  - наголос ставлять
  - наголос не ставлять

Урок розвитку мовлення «Чорнобривці»

100. 1. Прочитай і відгадай загадку.

Оksamитові, брунатні...
Квітувати рясно здатні.
Люблять сонце і водицю
світлочолі ... (бричорноців).

Анна Лимич

Чо чо од вь чорнобривці

2. Прослухайте розповідь Ніни Колодяжної про чорнобривці. Що було для вас новим?

101. Проведи дослідження.

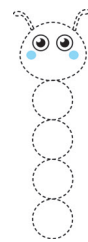
1. Які за величиною та кольором пелюстки чорнобривців?
2. Які листки в чорнобривців?
3. Що ти можеш сказати про запах чорнобривців?

Слова для довідки: маленькі, яскраві, оранжеві з обідками по краях, темно-зелені, вирізьблені, продовгуваті, духмяні, пахучі.

102. Опиши чорнобривці за планом.

1. Де ти бачив / бачила чорнобривці?
2. Коли цвітуть чорнобривці?
3. Якого кольору квітка чорнобривців?
4. Які листочки в чорнобривців?
5. Що тобі нагадують чорнобривці?

103. 1. Яка інформація, отримана сьогодні на уроці, для тебе найцінніша?
2. Знайди цікаву інформацію про чорнобривці.

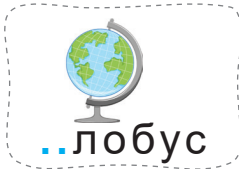
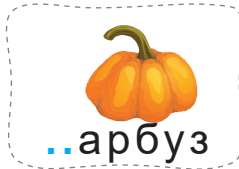

* https://pp-books.com/Kravtsova_Savchuk_Ukr_m_2kl_Ch1-s37

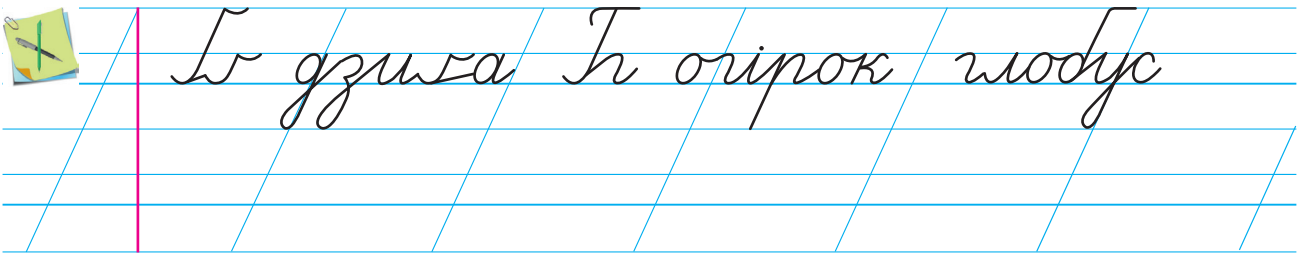

ПОЗНАЧЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ БУКВАМИ

104. 1. Назви зображені предмети. Які букви пропущені в словах? Упиши.

2. Назви слово, у якому пропущена не така буква, як в інших.

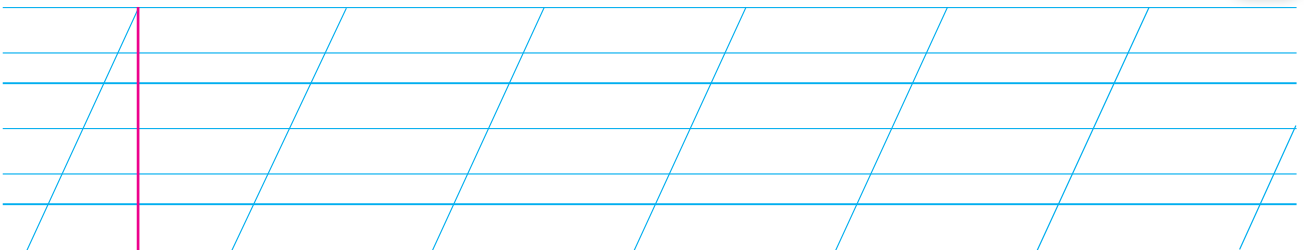
105. 1. Прочитай. Знайди і підкресли слова, які складаються з однакових букв. Постав наголос.

Голуб голубці зробив голубці
і кашку зварив їй на молоці.
Голубка зраділа,
гарненько поїла
і в гості до подруги з ним полетіла.

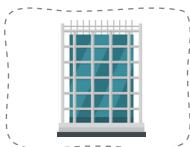
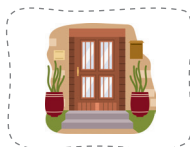
Григорій Фалькович

2. Випиши всі слова з четвертою буквою в алфавіті. Яка це буква?

106. 1. Розглянь малюнки. З'єднай слова з їх зображеннями. Назви їх, правильно вимовляючи звук [ґ].

ґудзики

ґніт

ґердан

ґава

ґрати

ґанок

2. Запиши слова. Підкресли слово, яке відповідає на питання *хто?*.
Склади з ним речення.

107. Досліді, як змінилося значення слова від зміни букв «ге» — «ґе».

Крок 1. Прочитай слова.

ґрати — грати

Крок 2. Що означає кожне слово?

Крок 3. Склади речення з кожним словом.

108. 1. Прочитайте вірш. Що святкував ґедзик? Як ви гадаєте, чому в ґедзика багато друзів?

На горісі ґедзь гудів —

комар в гості прилетів.

Внизу гуси ґелґотали,

ґедзю теплих літ бажали.

Аґрус вітами хитав,

іменинника вітав.

ґава ґудзик купувала,

ґедзику подарувала.

Якщо в тебе друзі гарні —

значить, ти живеш не марно.

Валентина Романова

2. Виконай завдання на вибір.

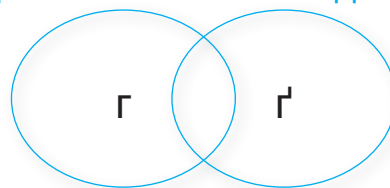
● Випиши слова з буквою **г**, поділяючи на склади для переносу.

● Випиши слова з буквою **ґ**. Постав наголос у цих словах.

109. Порівняй букви за планом.

відмінне   спільне   відмінне

1. Назви алфавітні назви букв.
2. Назви місце кожної букви в алфавіті.
3. Які звуки позначає кожна буква (голосні / приголосні)?
4. Назви два слова, у яких є ці букви.

110.

1. Назви зображені предмети.

фарба

факел

фломастери

фартух

2. Яким звуком починаються назви цих предметів? Яка за порядком буква **ф** в алфавіті?

Цікаво знати! Слів із літерою «**еф**» в українській мові мало. Переважно це слова, запозичені з інших мов.

3. Назви найдовше слово та промов ланцюжок звуків у ньому.

ф ф фл фл фломастери

111.

1. Зафарбуй відповідну комірку. Поясни свій вибір.

так

Чи подобається тобі малювати фломастерами?

ні

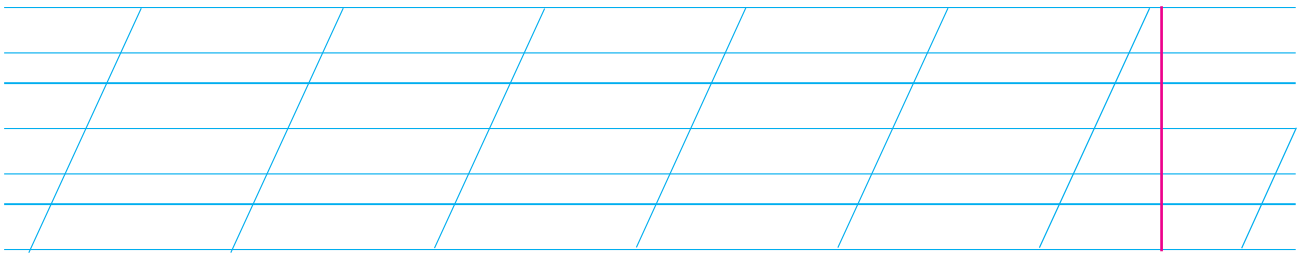
2. Прочитай текст. Після кожного речення став позначку.

- я це знав / знала   + — я цього не знав / не знала
 - — це суперечить тому, що я знаю   ? — я хочу про це запитати

Чимало дітей люблять малювати фломастерами. Їх винайшли дуже давно. Ще в Стародавньому Єгипті користувалися мідними трубками особливої форми. Усередині цих форм були стебла очерету. Вони були просочені фарбою, придатною для письма. **Фарба витікала поступово.** **Тому було зручно писати на папірусі.** Нам здається дивним, але це так: фломастери винайшли для зручного письма на папірусі!

3. Обведи слова з буквою **ф**. Спиши виділені речення.

Blank handwriting practice lines for copying and circling.

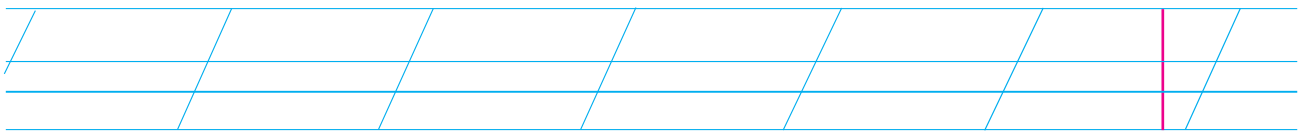

112. 1. Розкажіть одні одним, що ви ще хочете дізнатися про фломастери.

2. Перегляньте відеоролик. На які запитання ви отримали відповіді?

113. В орфографічному словнику знайди стільки слів на букву **ф**, скільки поміститься в рядку. Запиши.

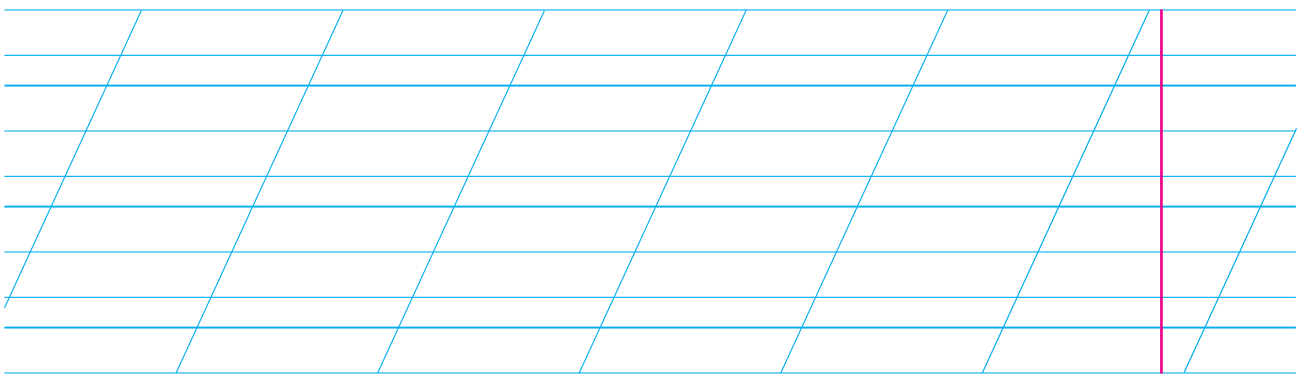

114. 1. Назви зображені предмети, правильно вимовляючи звук [ф].

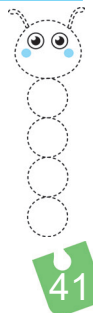

2. Спочатку запиши назви тварин, а потім — назви рослин.

Зразок. Тварини: жирафа. Рослини: фіалка.

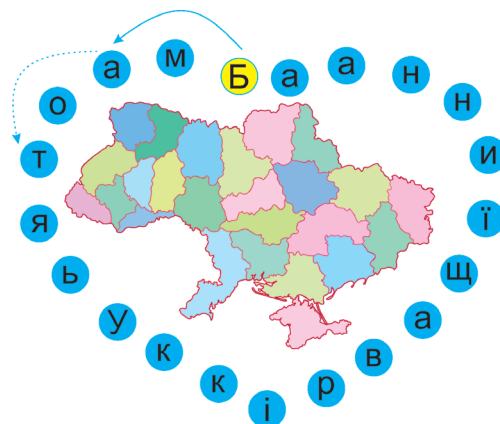

115.   Позмагайтеся, хто складе речення з найбільшою кількістю слів із буквою **ф**.

116. Уявіть, що ви — сонячні промінчики. Що ви бачите або хотіли б побачити з висоти?

117. 1. «Перестрибуючи» через літеру, прочитай слово.
2. Які ще слова «заховалися»? Склади речення з усіх слів.

118. Спиши розбірливо і старанно.

Батьківщина

Побудуй звукову модель слова.
Запам'ятай його вимову та написання.

119. Досліди, скільки звуків позначає буква **щ**.

- Крок 1.** Скільки звуків у слові *Батьківщина*?
Крок 2. Скільки букв у слові *Батьківщина*?
Крок 3. Чому в слові *Батьківщина* звуків більше, ніж букв?
Крок 4. Зроби висновок. Порівняй його з правилом.

Буква **щ** завжди позначає два звуки [ш] і [ч].

120. 1. Зіскануй QR-код і переглянь відеоролик.
2. Продовж речення.

Батьківщина — це ... .
Моя Батьківщина (*яка?*) ... .
В Україні дорогі для мене (*хто?* або *що?*) ... .

121. 1. Прочитай. Які три слова дорогі для кожного / кожної з нас?

Мама. Тато. Батьківщина. Три дорогі слова для кожного з нас. Батьки дарують життя, а Батьківщина — крила. Щоб леті-

ти над рідною землею. Вдихати пахощі свіжого хліба. Бачити в мирному небі ластів'ят. Обнімати на radoщах дорогих людей. І гордитися, що твоя Батьківщина — це Україна.

Валентина Романова

2. Чому слово **Батьківщина** пишуть з великої літери?
3. Спиши речення (на вибір), у якому йдеться про Батьківщину.

Blank handwriting practice lines for writing the answer to question 3.

122. 1. Прочитай закличку. За малюнками вивчи закличку напам'ять.

Іди, іди, дощику, залізу на дуба, А голуб загуде,
зварю тобі борщику, прикличу голуба. дрібен дощик піде!

2.
  - Спиши закличку.
  - Прикрій аркушем текст заклички. Напиши її з пам'яті.

Large blank handwriting practice lines for writing the rhyme and copying it from memory.

123. Що ти знаєш про букву **щ**? Розкажи.

124. Яка комаха збирає нектар із квітів і переробляє його на мед? Обведи.

125. Досліди звуко-буквений склад слів.

Крок 1. Промов слова *бджола, джміль*. Пригадай: [дж] — 1 звук.

Крок 2. Як на письмі позначають звук [дж]?

Крок 3. Промов слова *дзвінок, дзеркало*. Пригадай: [дз] — 1 звук.

Крок 4. Як на письмі позначають звук [дз]?

Крок 5. Чому в цих словах звуків менше, ніж букв?

Звук [дж] на письмі позначають буквосполученням **дж**.

Звуки [дз], [дз'] на письмі позначають буквосполученням **дз**.

126. 1. Прочитай слова. Правильно вимовляй звуки [дз], [дз'], [дж].

джем

гедзь

дзвінок

джинси

дзиґа

джерело

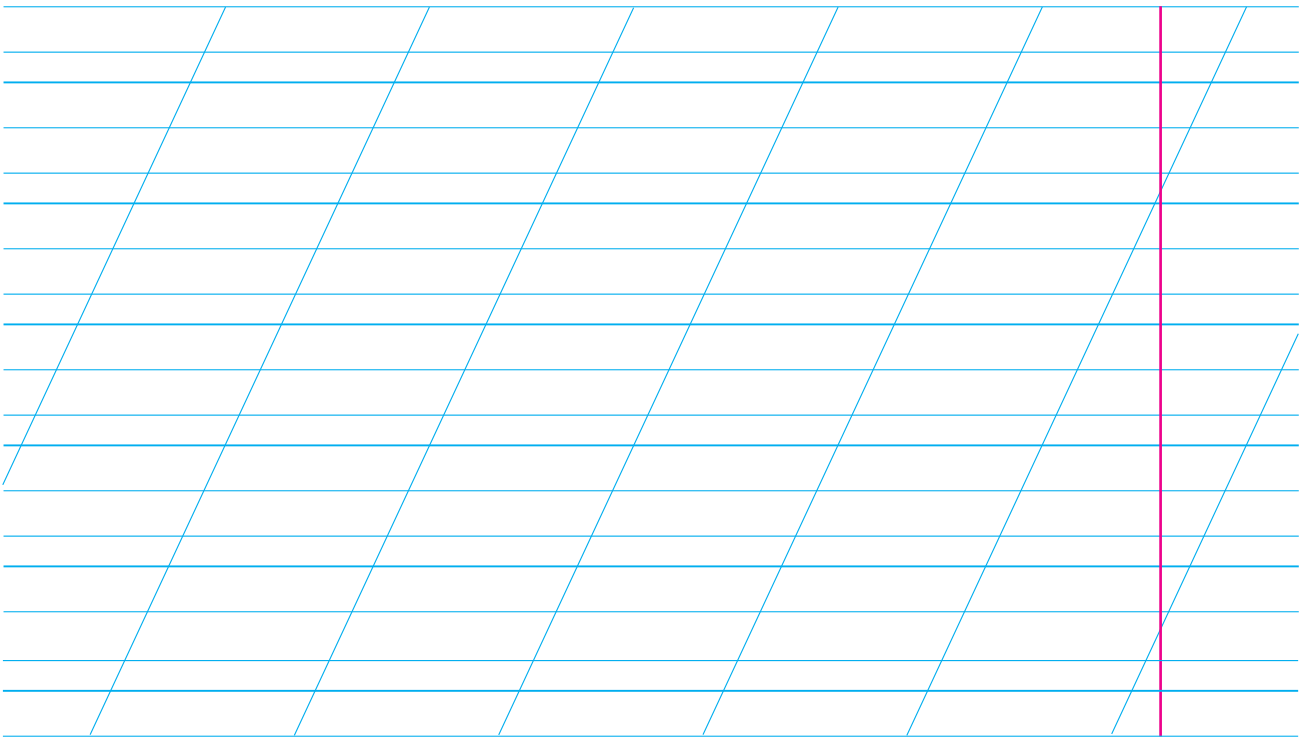

2. Випиши з орфографічного словника стільки слів з буквосполученням **дз** або **дж**, щоб помістилися в рядку.

127. 1. Прочитай. Вибери потрібні буквосполучення. Спиши.

На квітучому пагорбі шепочуть синенькі (**дз/дж**)воники. А біля них кружляють метелики та б(**дз/дж**)оли. Під калиною б'є (**дз/дж**)е-рельце. (**Дз/Дж**)вінко витьохкують соловейки.

2. Перевірте правильність написання слів із буквосполученнями **дз, дж** у словнику.

128. Упиши відповідні буквосполучення. Як ти гадаєш, чому джміль і гедзь потрапили в склянку?

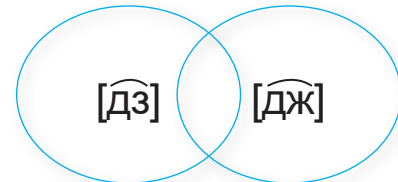
міль на склянку з емом сів,
ге ь до нього підлетів.
За ижчали, посварились
і у ем разом звалились!

Юлія Турчина

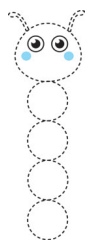

129.   Порівняйте буквосполучення за планом.

відмінне   спільне   відмінне

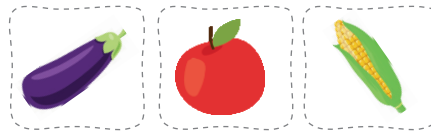
1. Один звук / два звуки.
2. Одна буква / дві букви.
3. Для позначення звуків використовують однакові / різні букви.
4. Голосний / приголосний, твердий / м'який, дзвінкий / глухий звуки.

130.

Чи знаєш ти, що таке бахканці чи баранці? З чого їх готують? Обведи.

дз кукурудзяні бахканці

Побудуй звукову модель слова.
Запам'ятай його вимову та написання.

кукурудза

131.

Досліді, як потрібно переносити слова з рядка в рядок.

Крок 1. Назви склади в словах *кукурудзяні, народження.*

Назви третій та четвертий склади в слові *кукурудзяні.*

Назви другий та третій склади в слові *народження.*

Крок 2. Розглянь, як перенесли слова. Зверни увагу, чи розривали буквосполучення *дз, дж.*

кукуру-дзяні

наро-дження

кукурудзяні

народження

Крок 3. Зроби висновки.

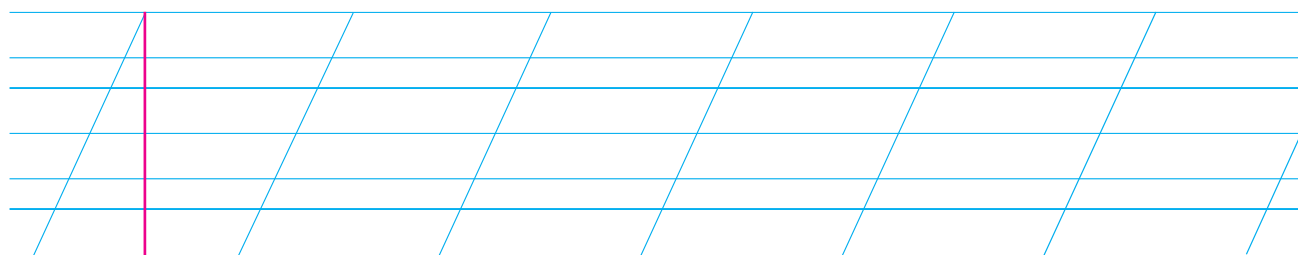

При переносі не можна розривати буквосполучення **дз, дж**, бо вони позначають один злитий звук.

132. 1. Прочитай. Які слова правильно поділені для переносу? Обведи.

Ви-дзвонює, вид-звонює, видзво-нює, гудзи-ки, гуд-зики, гуд-зики, за-дзюркотіло, зад-зюркотіло, задзю-ркотіло, са-джати, сад-жати, саджа-ти, ро-дзинка, род-зинка, родзи-нка.

2. Запиши п'ять слів, які правильно поділені для переносу.

133. 1. Прочитай, розкриваючи дужки.

Зама(ьо/йо)ріло, за(дж/дз)веніло літо своїми чарівними кол(ьо/йо)рами. Он(ь) синен(ь)кі (дж/дз)віночки весело вітают(ь) ден(ь). А кукуру(дж/дз)а гор(ь)до підняла свою квітку. За(дж/дз)ижчали весело (дз/дж)мелі та б(дз/дж)оли.

2. Спиши два речення, розкриваючи дужки та вставляючи пропущені букви.

Blank handwriting practice lines for copying and filling in.

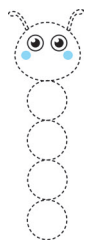
3. Поділи будь-яке слово на склади для переносу всіма способами. Запиши.

Blank handwriting practice lines for word division.

134. Зафарбуй потрібну комірчку.

Слова з рядка в рядок переносять	по складах	будь-як
Одну букву в рядку	залишають	не залишають
Односкладові слова	не переносять	переносять
При переносі буквосполучення дз	розривають	не розривають
При переносі буквосполучення дж	не розривають	розривають

Урок розвитку мовлення «Розумна тварина»

135.

1. Прочитай і відгадай загадку.

В морі плаває, пірнає,
із води людей спасає.

Виринає із глибин
щирий помічник — ... .

Ганна Осадко

м о р і д е л ь ф і н

2. Що ти знаєш про дельфінів? Зіскануй QR-код та переглянь відеоролик про дельфінів.
3. Що було для тебе новим? Що ти ще хочеш дізнатися про дельфінів?

136.

1. Прочитай текст. Після кожного речення став позначку:

— я це знав / знала

— я цього не знав / не знала

— це суперечить тому, що я знаю

— я хочу про це запитати

В Україні дельфіни живуть у Чорному й Азовському морях.

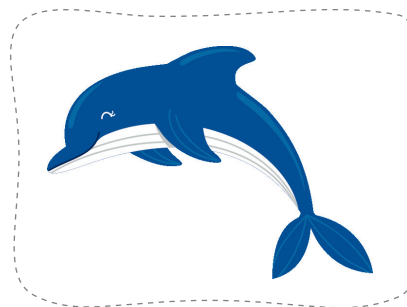
Вони надзвичайно розумні, рухливі, сильні. У цих тварин гладка шкіра, мускулисте й міцне тіло. На симпатичній мордочці блищать, мов намистинки, крихітні очі.

Дельфіни живуть зграями. Вони щиро радіють зустрічі з людиною, вітаються, вистрибуючи з води.

Бережімо дельфінів! Їм добре вдома, а не в дельфінарії.

2. Дай відповіді на запитання.

1. Де в Україні живуть дельфіни?
2. Які дельфіни?
3. Які очі в дельфіна?
4. Як живуть дельфіни?
5. Що можуть робити дельфіни?
6. Як дельфіни ставляться до людей?
7. Як люди мають ставитися до дельфінів?

137.

Обговоріть, чи потрібні дельфінарії.

вірші, казки, оповідання

вправи-ігри зі словами

тести

літературні дослідження

вправи з люстерком

медіатвори

Красива осінь вишиває клени
червоним, жовтим, срібним, золотим.
Ліна Костенко

Умовні позначення

Підготуйся до читання

Послухай текст, переглянь відео

Читай для себе

Дай відповіді на запитання,
проведи дослідження

Читай для когось

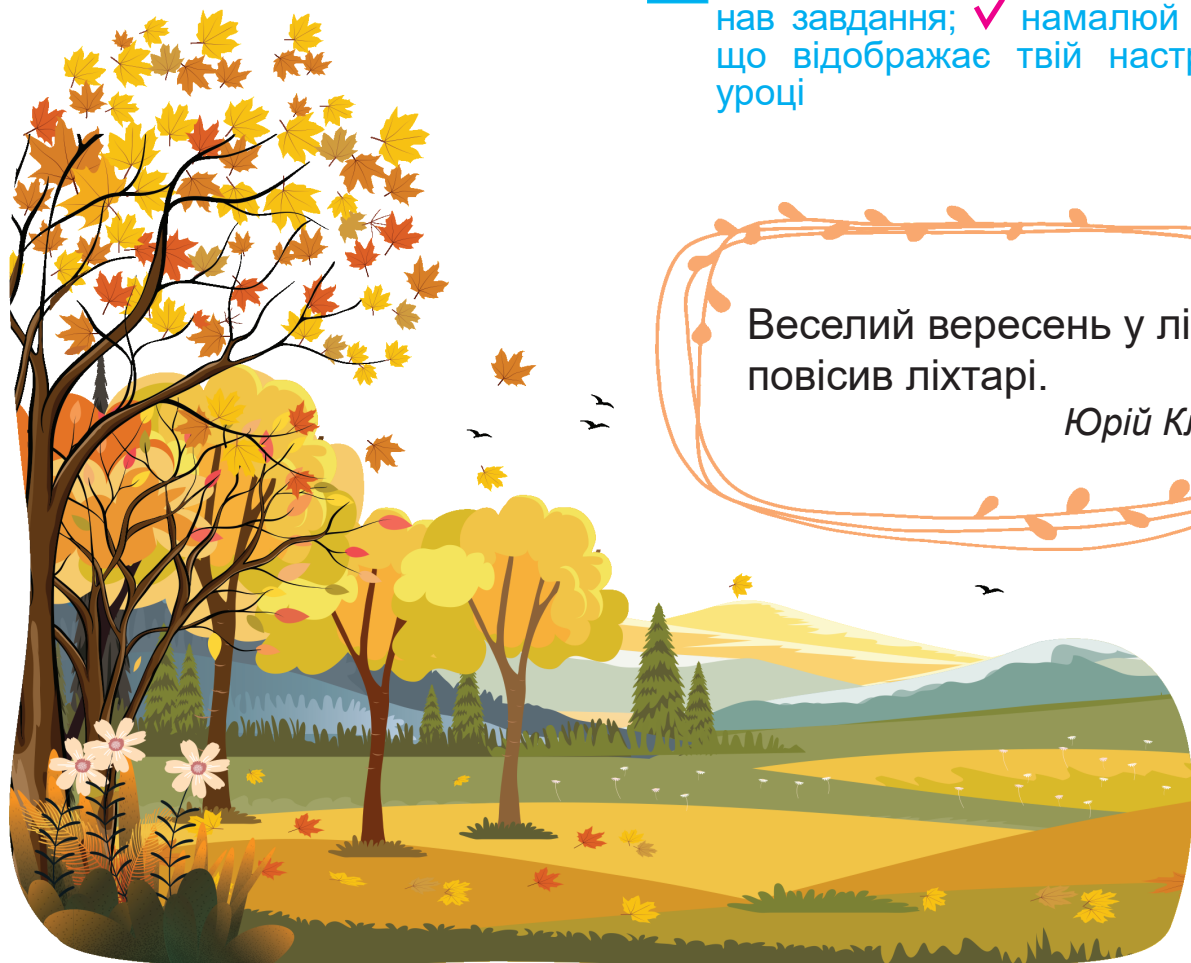
Словникова скарбничка

Виконай завдання письмово

«Ростомір» досягнень та емоцій:
✓ зафарбуй знизу вгору стільки частин «ростоміру», наскільки вдало, на твою думку, ти виконала / виконав завдання; ✓ намалюй ротик, що відображає твій настрій на уроці

Веселий вересень у лісі
повісив ліхтарі.

Юрій Клен

ХТО ЗНАННЯ МАЄ, ТОЙ МУР ЛАМАЄ

Школа чекає нас

1. Розділи слова в реченнях. Прочитай швидко народну мудрість.
Школа — країна знань.
Наука для людини — як сонце для життя.

2. Прочитай вірш і скажи, який настрій він створює.

ВЕРЕСЕНЬ-ШКОЛЯРИК

Через поле по стерні
у міста і села
йде в солом'янім брилі
Вересень веселий.
В нього квіти у руці
і новий портфель, розцвітає на щодні
сонячний метелик.
Голосний несе дзвінок,
«Дзінь-дзілінь» — лунає,
він до школи на урок
школярів скликає.

Наталія Трищ

3. Прочитай склади. У кожній групі обведи «зайвий» склад. Утвори слова із «зайвих» складів. Запиши утворені слова.

ре ре ве ре ре
ро ре ро ро ро
синь сень синь

шка шка шко шко
ля ла ла ла ла
рік рік рик рік рік

4. Підкресли у вірші слова, якими поетеса описує Вересня-школярика.

Школа чекає нас

5. Прочитай вірш і скажи, хто чекає на малят у школі.

Багряніє ліс і сад
ген за видноколом.
Кличе вересень малят
на урок до школи.
Зачекалися книжки,
зошити, пенали.
В осінь літечка стежки
діток проводжали —

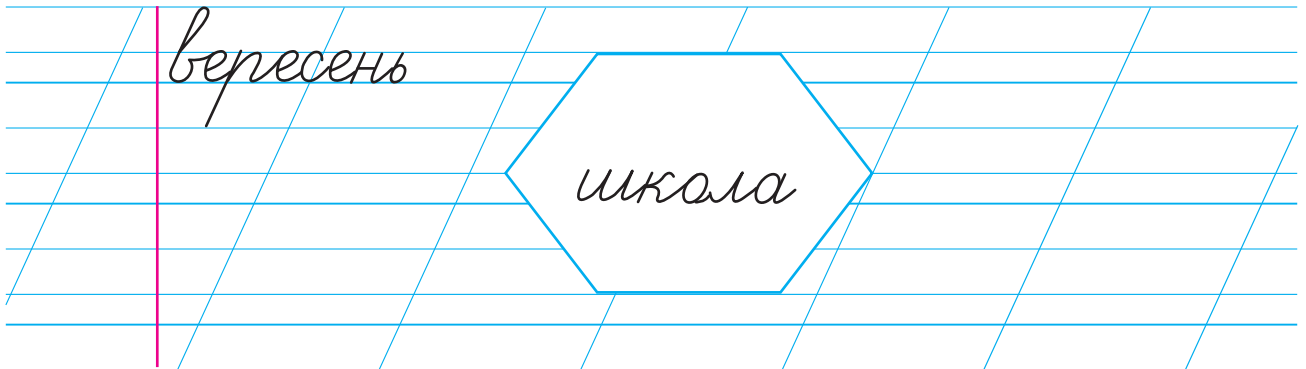
загорілих і метких
школярів чудових,
до навчання беручких,
до занять готових.
Зустрічайте, школо, клас,
друзі з вчителями!
Мирне сонце, повсякчас
сяй над дітлахами!

Тетяна Строкач

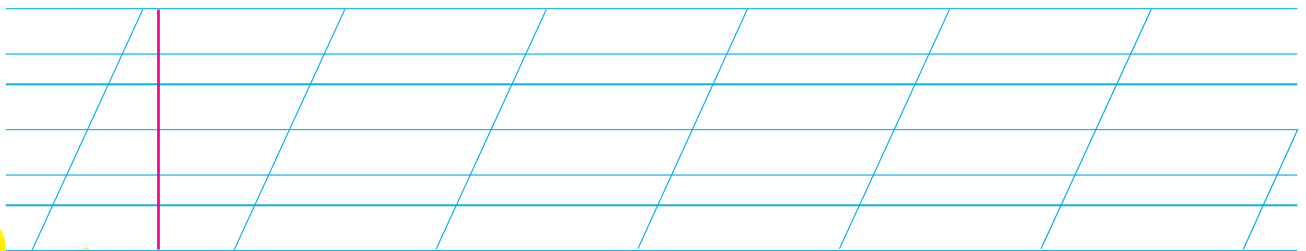

- Про який день ідеться у віршах? Що їх об'єднує?
- Який настрій у Вересня-школярика? Доведи.
- Який настрій у тебе після читання віршів?
- З яким настроєм ти сьогодні йшов / ішла до школи?
- Що ти бачив / бачила дорогою до школи? Кого зустрів / зустріла?
- Що особливого запам'яталося? Розкажи.

6. Склади тематичну «павутинку».

7. Запиши адресу твоєї школи. Розкажи про свою школу.

Поміркуй, як доповнити речення.
Від навчання у школі я очікую...

8. Чітко промовляй чистомовки.
Еку-еку-еку — ми йдемо в бібліотеку.
Жі-жі-жі — книжечки на стелажі.
Ки-ки-ки — там читаємо книжки.
Жу-жу-жу — я вам казку розкажу.

9. Прочитай. Обведи слова, у яких три склади.
ліс	школа	зрубали
шлях	книжка	ілюстрації
папір	друкарня	сподіваюся
фабрика	книгарня	незвідані
письменник	художник	розрізняти

10. Прочитайте і відгадайте загадку.
- Хоч сама вона мовчить,
споконвіку всіх нас вчить.

11. Прочитай текст.

МОНОЛОГ* КНИЖКИ

Вітаю! Мені подобаються твої розумні оченятка. Дивляться прямісінько в душу. Я — книжка, а душа моя — сторінки, на яких записані історії. Ти любиш цікаві оповідки? Авжеж, я так і думала. Розкажу трохи про своє життя.

Мої пращури — глиняні таблички, папірус і кора. Саме на них спочатку люди записували інформацію. Тобі дивно це чути? Знаю, сучасні діти все записують у смартфонах. Але ж плавні лінії букв та малюнки справжньою фарбою кращі за електронний одноманітний текст!

До речі, де виготовлено твій смартфон? У Китаї? Там винайшли і папір. Там народилися мої прабабусі та прадідусі. Оскільки процес створення книг був довгий і кропіткий, люди винайшли друкарський верстат.

Мене створили справжні чаклуни: автори написали тексти, редактори виправили помилки, верстальники зробили її зручною для читання, коректори відшукали одруки, художники проілюстрували. А потім мене та моїх сестер-близнючок надрукували. І примірники розвезли у бібліотеки, школи і магазини. Я їхала в спеціальному фургоні, бо надто тендітна, боюся вологи і перепадів температур, а найбільше — вогню.

Куди ти відводиш погляд? Невже на екран смартфона? Ех... незабаром мене замінять гаджети, і стану я нікому не потрібною, вкриюся пилом та зітлію... Що я бачу? Невже це сльози на твоїх очах? Не сумуй. У мене є певна перевага перед електронікою.

Нахилися ближче. Не бійся. Я тебе не з'їм. Ще ближче. А тепер вдихни повітря. Відчуваєш цей запах? Так пахне справжня книжка. Знаннями, мудрістю та історією. А я, до речі, доволі сучасна. У мене є QR-коди. Зі мною ти точно не сумуватимеш. Гайда разом пізнавати світ! Бери вже мене скоріше і неси додому. Розповім тобі ще купу цікавинок.

Олександра Плахотіна

* **Монолог** — розповідь однієї особи

12. Переглянь відео «Як твориться книжка».
https://pp-books.com/Kravtsova_Savchuk_Ukr_m_2kl_01
Розкажи, як прийшла до нас сучасна книжка.

13. Запиши назви професій людей, які працюють над створенням книжки.

Створи «рекламу-монолог» своєї улюбленої книжки. Почни розповідь зі слів:

Я книжка. Подивись, яка я гарна та цікава!

Сподіваюсь, що ми заприятелюємо. Я познайомлю тебе.

14. Прочитай. Обведи «зайве» слово в кожному стовпчику.

книга	шепіт	мова
автор	шепоче	розмова
книжка	гукає	розмовляти
книжечка	зашепотіла	діалог
книгарня	прошептала	перемовлятися

15. Потренуйся виразно читати речення. Слова, виділені курсивом, допоможуть тобі відповідно прочитати.

- Дякую вам за них! — *зраділа...*
- Чому ти плачеш, пташко? — *запитала...*
- Я більше так не буду, — *засоромлено відповіла...*
- Сідай, пташко, на своє дерево, — *усміхнулася...*

● Як ви вважаєте, хто міг сказати такі репліки?

Майже в кожному літературному творі є образ (людина, тварина, явище природи, рослина), навколо якого розгортаються події. Ти можеш спостерігати за його вчинками та пригодами.

Такий образ називають **персонажем**, **дійовою особою**, **героєм твору** (казки, оповідання, легенди, мультфільму тощо).

16. Прочитай текст.

КАЗКОВИЙ СОН

Дівчинка Алінка просто обожнювала казки. Особливо їй подобалися принцеси і принци, чарівні королівства й захопливі пригоди. Та вона зовсім не вмiла дбайливо ставитися до книжок. Улюблена книжка Алінки була в жахливому стані. Яскраві ілюстрації додавали казкової атмосфери і надихали дівчинку на «творчість»,

тому вона часто брала до рук фломастери і виправляла на ілюстраціях все, що вважала за потрібне.

— Корона короля невиразного кольору! — стверджувала Алінка й перефарбовувала її в інший колір.

— Занадто довге! — казала дівчинка й відривала шматок ілюстрації з частиною волосся Рапунцель.

Батьки пояснювали доньці, що до книжок треба ставитися дбайливо, цінувати й берегти їх, та Аліна й слухати не хотіла нудні повчання дорослих.

Одного разу, коли її улюблена книжка спробувала «втекти» зі столу, дівчинка встигла схопити її за сторінку, але та все одно впала на підлогу, а сторінка відірвалася. Алінка навмання вклала відірвану сторінку назад у книжку.

Тієї ж ночі уві сні прийшли до неї троє казкарів: Шарль Перро та брати Грімм: Якоб і Вільгельм.

— Вітаємо тебе, Алінко! Ми — письменники, автори та збирачі твоїх улюблених казок.

— Дякую вам за них! — зраділа зустрічі Алінка.

— Будь ласка, — відповів Якоб Грімм. — Але, на жаль, не можемо подякувати тобі за дбайливе ставлення до них. Ми покажемо, яке нестерпне життя ти влаштувала героям наших казок.

Він змахнув рукою, і вони вмить опинились у прекрасному казковому палаці з кришталевою підлогою і білими мармуровими стінами.

Перевір себе. Виконай тестові завдання.

1. Головну героїню оповідання звали
А Маринка
Б Алінка
2. Дівчинка обожнювала
А оповідання
Б казки
3. Дівчинці снилося, що до неї прийшли
А казкарі
Б казкові тваринки
4. Письменники привели Алінку
А в казковий ліс
Б в казковий палац

- Якою ти уявляєш головну героїню?
- Хто з казкарів завітав до дівчинки?
- Чи доводилося тобі читати їхні твори? Які саме?
- Чи доводилося тобі бути свідком недбайливого ставлення до книг?
- Поміркуй, що могли показати казкарі дівчинці.

17.

Прочитай продовження тексту.

***

Сотня слуг із ганчірками намагалися відмити різнокольорові смужки, які Алінка намалювала фломастерами, але їм це не вдавалося.

— Вони працюють уже багато днів без перепочинку, тому слабкі та засмучені, — повідомив Шарль Перро і клацнув пальцями.

У просторій тронній залі слуги побачили сумного короля, золота корона якого була пофарбована червоним фломастером, і зарюмсану королеву в сукні з неохайно розмальованими рюшами і фіолетовими квіточками.

Також дівчинка з казкарями помітили в саду блакитну пташку, яка плакала.

— Чому ти плачеш, пташко? — запитала Алінка.

— Бо ти загнула сторінку з моїм садом, і тепер дерево, на якому я живу, росте догори дриґом. Я не можу навіть сидіти на ньому — весь час падаю, — сказала засмучена пташка.

А ще вони зустріли Попелюшку, збентежену через відірвану Аліною сторінку, на якій було написано про бал, перелякану Рапунцель, якій Алінка вкоротила волосся. Там була і спляча красуня, яка замість того, щоб заснути й зустріти свого принца, танцювала на балу, бо ж саме до її казки Аліна додала відірвану сторінку з казки «Попелюшка». Крім того, вони побачили Червону Шапочку, що посковзнулася на масній плямі, яку залишили на сторінках книжки брудні Алінчині руки. Червона Шапочка боляче вдарилася і не змогла піти до бабусі.

— Ну і як тобі результат такої недбалості? — запитали в один голос брати Грімм.

— Я більше так не буду, — засоромлено відповіла Алінка. — Я все зрозуміла.

Казкарі усміхнулися, попрощались і зникли.

Перше, що зробила дівчинка, коли прокинулася, — розгорнула книжку і вирівняла сторінку з намальованим садом.

— Сідай, пташко, на своє дерево, — усміхнулася дівчинка. — А ввечері я вклею на місце відірвану сторінку про бал, — пообіцяла Алінка книжці.

Ольга Лапушєна

- Чи шанобливо ставилася Алінка до книжок?
- Прочитай, чому життя казкових героїв стало нестерпним.
- Що герої казок розповіли дівчинці?
- Знайди і прочитай фрагмент казки, який відповідає ілюстрації.
- Продовж речення (усно).

Казкові персонажі скаржилися тому, що...

● Як ти вважаєш, чи змінилося ставлення дівчинки до книжок? Доведи свою думку рядками тексту.

● **Попрацюйте в групі.** Прочитайте розмову дівчинки і казкарів в особах.

18. Прочитай правила поведінки з книжками. Познач ✓ твердження, з якими погоджуєшся.

- Потрібно розмальовувати сторінки книжок.
- Потрібно берегти книжки.
- Книжки потрібно читати під час обіду.
- Книжки потрібно зберігати на полицях.
- Книжки потрібно обгортати.
- Потрібно загинати сторінки.

● А як ти ставишся до книжок? Запиши свої правила поводження з книжкою.

Школа чекає нас

● **Попрацюйте разом.** Створіть пам'ятку «Правила поводження з книжкою».

19. Запиши назву своєї улюбленої книжки, прізвище та ім'я її автора / авторки й імена персонажів.

 Роз'єднай слова. Прочитай народну мудрість про книги.

- Удомібезкниги, якбезвікон, темно.
- Деньбезкниги, щобідбезхліба.
- Книгакорисна, колиїїчитають.

20. Запиши прислів'я, яке тобі найбільше сподобалося.

21.

Швидко та чітко читай пари складів.

са — ся

ну — ню

се — се

за — зя

лу — лю

не — не

та — тя

ру — рю

ле — ле

да — дя

цу — цю

те — те

22.

Прочитай текст.

ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ ДМИТРИКА

Вересень закінчувався. За час літніх канікул Олесь і Ярина встигли засумувати за своїми друзями, тож щоранку радо прокидалися, вмивалися, снідали, перевіряли портфелі і швидко крокували тротуаром до школи, зустрічаючи дорогою знайомих.

Того дня перед першим уроком до класу завітав директор. За руку він тримав хлопчика.

— Любі друзі. До нашої школи прийшов новий учень, йому поталанило потрапити до вашого класу. Сподіваюся, серед вас Дмитрик знайде багато друзів. Допмагайте йому в усьому, він чудовий хлопець.

Хлопчина був невисокого зросту, худорлявий. Учителька посадила його за першу парту, а класом тим часом прокотилося перешіптування.

На перерві новенький мовчки сидів за партою. Гортав зошит і щось записував у блокнот.

— Ходімо знайомитися, — запропонувала Ярина братові.

Діти дізналися, що Дмитрик недавно переїхав до їхнього міста і живе лише з бабусяю.

Наприкінці уроків обоє познайомили з новачком усіх однокласників, аби він не почувався самотнім. Проте за декілька днів Дмитрик не прийшов до школи. Бабуся зателефонувала учительці й повідомила, що внук застудився.

— Мені дуже прикро... Він старанний учень, — Ярина випадково почула уривок розмови. Виявилось, що бабуся виходжує онука, але не має змоги купувати дорогі ліки, бо в неї мізерна* пенсія. Сам Дмитрик хвилюється, що його заощаджень не вистачить, аби купити набір підручників за новою програмою, а він так мріє гарно навчатися.

- Назви головних персонажів твору. Хто з них тобі найбільше сподобався? Чому?
- Яким ти уявляєш Дмитрика? Знайди і зачитай, як його описує авторка.
- Як діти сприйняли новачка?
- Чому Дмитрик не прийшов до школи?

***

23.

Прочитай продовження тексту.

Після уроків найактивніші діти з їхнього класу вирішили зібратися на нараду. Керував шкільним зібранням Олесь. Яринка занотувувала рішення та підраховувала голоси. Однокласники вирішили зібрати кошти на книжки, а ще провідати його напередодні вихідних, принести фрукти і солодощі.

Удома братик із сестрою витрусили свої скарбнички. Порцелянові бегемот та носоріг спорожніли, але серця дітей наповнилися радістю. Дізнавшись про добрі наміри дітлахів, батьки виділили трохи коштів із сімейного бюджету.

Зранку діти поспішили до вчительки, навперебій вигукуючи:

— У Дмитрика мають бути власні підручники! Ми зібрали гроші!

На очах учительки з'явилися сльози. Її малі вихованці, оті шибеники, на яких іноді доводилося гримати, поклали на стіл купку пожмаканих купюр, імовірно, відірваних від дитячих мрій, але так щиро долучених до доброї справи.

— А ще ми хотіли дізнатися у вас домашню адресу Дмитрика, бо вже купили фрукти й солодощі, плануємо його провідати, щоб він швидше одужав.

Марія Василівна радісно всміхнулася і пригорнула своїх вихованців. Вона знала, що в майбутньому ці дітки стануть чуйними і добрими ЛЮДЬМИ, якщо вже зараз так радо допомагають одне одному в скрутну* хвилину.

Леся Кічура

* **Мізерна** — незначна за розміром; дуже мала.

* **Скрутна** — важка, складна.

Школа чекає нас

- Що вирішили зробити діти?
- Як діти допомогли Дмитрикові?
- Чому раділа Марія Василівна?

24. Познач ✓ жанр твору.

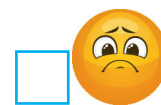
казка

вірш

оповідання

- Запиши імена головних персонажів твору.

- Познач ✓ свої емоції після читання твору.

- Придумай і запиши свій заголовок.

Вживай у своєму мовленні.

- Будеш з книгою дружити — буде легше в світі жити.
- Книга — міст у світ знань.

Люди наклеювали на будь-яку основу шматочки всіляких листівок, шпальт газет, різних за кольором і фактурою матеріалів. Таким чином створювали картини. Такий прийом називають **колажем**. Слово *колаж* походить від французького *coller* і перекладається, як «склеювати».

- **Попрацюйте разом.** Створіть колаж «Книга в житті нашого класу».

Знайди скарб у собі

Читати можна ● з різними почуттями: радісно чи сумно, захоплено чи розчаровано; ● з різною інтонацією: окличною чи неокличною. Це залежить від описаної ситуації.

25.

Закресли всі літери **i**, прочитай та запиши прислів'я. Прочитай прислів'я з різною інтонацією.

Гостреісловієчкоікоілеісердеічко.

--	--	--	--	--	--	--	--

26.

Прочитай вірш.

ДОБРЕ НАШЕ СЛОВО...

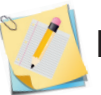
Добре наше слово
лине понад краєм.
Мелодійну мову
Україна має.
Мова українська,
наче річка, плється,
піснею пташини
горнеться до серця.
Чистою росю
кожне слово вмито,

звуки наче стигле
золотисте жито!
Мелодійна, щира
українська мова.
Розмаїта, дивна,
різнокольорова!
Люблять мову рідну
українські діти.
Материнська мова —
краща мова в світі!

Наталія Бонь

● Чи можна рідну мову назвати скарбом? Свою думку обґрунтуй.

27.

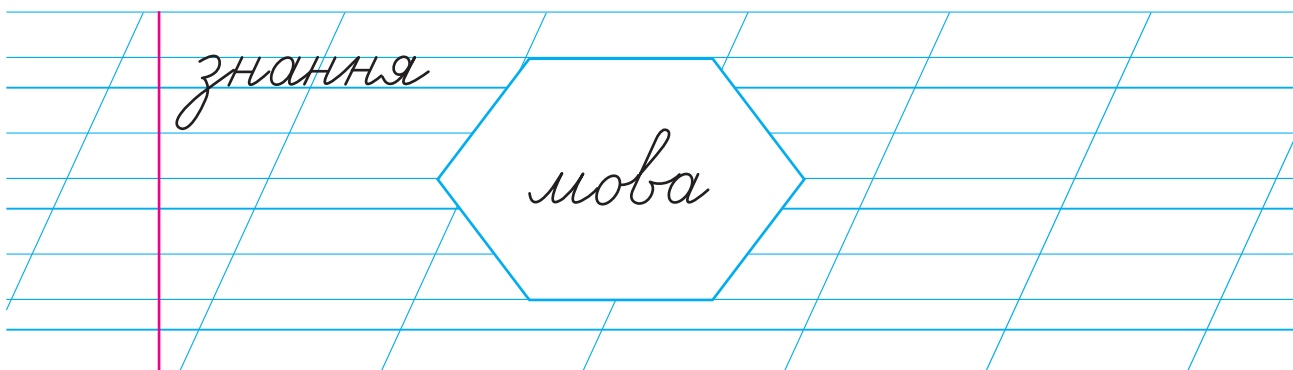

Випиши з вірша слова, з якими порівнюють мову та слово.

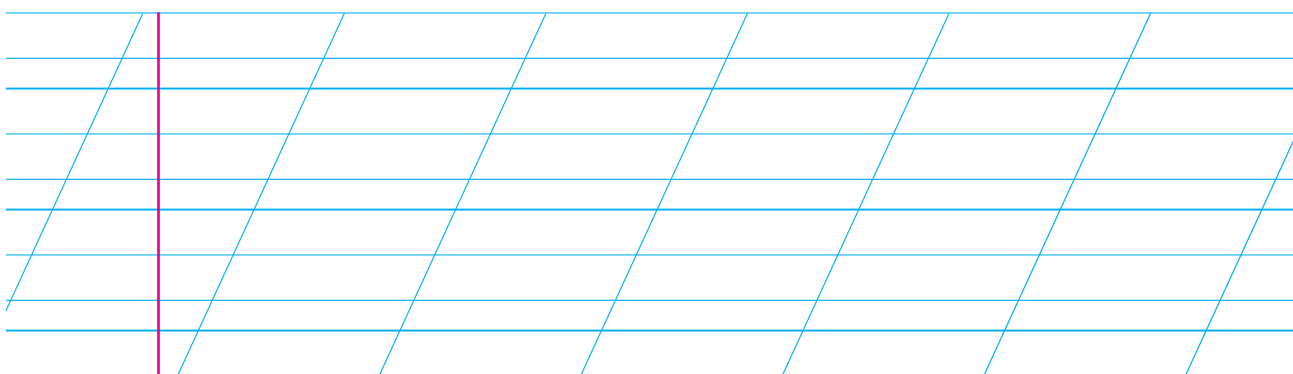
--	--	--	--	--	--	--	--

Знайди скарб у собі

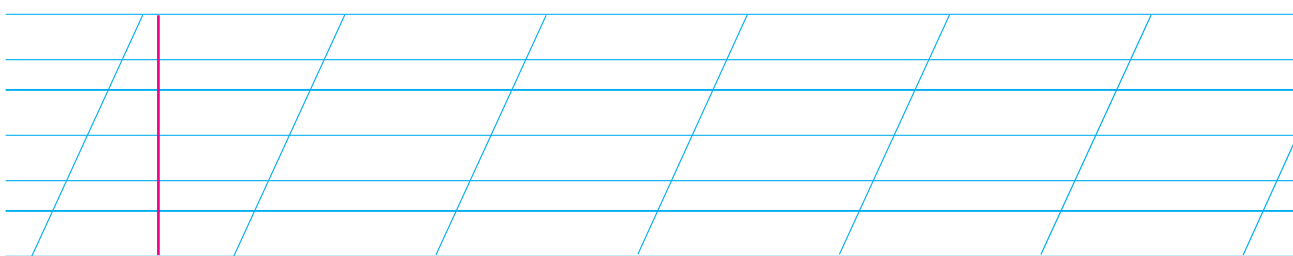
28. Склади тематичну «павутинку».

- Як по-іншому можна назвати цей вірш? Обґрунтуй свою думку. Запиши свій заголовок.

29. ● Доповни речення.
Українську мову називають солов'їною тому, що ...

- З'єднай частини прислів'їв, приказок і прочитай. Що їх об'єднує?
Для кожного його мова — ● зложиться мова.
М'які слова ● найкраща й найсолодша.
Слово до слова — ● і камінь кришать.

Знайди скарб у собі

30. Гра «Дешифрувальник». Розшифруй та запиши слово.

	а	б	в	г
1	с	к	м	к
2	о	р	в	а

Код: 1а, 1б, 2а, 2б, 2а, 1в, 2а, 2в, 1г, 2г.

--	--	--	--	--

Чи відоме тобі його значення?

Дотепні вислови, складені з важких для вимови слів і звуків, називають **скоромовками**. Швидке, чітке, виразне промовляння скоромовок допоможе тобі покращити мовлення.

31. Читай скоромовки спочатку повільно, потім — швидше, дуже швидко.

***

В лісі лиса лось зустрів,
лис до лося засвистів.
Лось злякався і од лиса
дремнув скоріше з лісу.

Володимир Верховень

***

Сорока пісеньку скрекоче
і сорочки синочку строчить.
Син сидить біля майстрині,
сорочки складає в скрині.

Ігор Січовик

 Вживай у своєму мовленні.

- Говорити скоромовкою — скоромовити.
- Гуртом голосно промовляти різні слова — галасувати.
- Розказувати секрети всім — розбовкувати.

Знайди скарб у собі

32. Прочитай вірш.

ДОБРИЙ РАНОК!

Чути жайвора у лузі:
«Добрий ранок всім вам, друзі!»
Із гнізда свого лелека
відгукнувся недалеко:
«Добрий ранок! Добрий ранок!
Зустрічаємо світанок!»
І шпаки завжди веселі
визирають із оселі:
«Добрий ранок! Чи здорові?»
Дякую на добрім слові!
Ластів'ята на балконі
дружно плещуть у долоні.
Привітались не даремно!
Добрий ранок! Як приємно!

Вікторія Забава

- Про кого вірш?
- Як вітаються птахи?
- **Проведи дослідження.** Дізнайся, як вітаються люди в інших країнах.

33. Закресли всі літери **а**, прочитай і запиши прислів'я.

Словоачеамнеаіакоатуприаємнае.

Прочитай вислови. З'єднай словосполучення, близькі за значенням.

теленкати язиком	●	вести беззмістовні розмови
говорити до діла	●	говорити неправду
вести бесіду	●	висловлювати влучну думку
сипатися з язика	●	вимовляти швидко
брехню точити	●	розмовляти з кимось

Знайди скарб у собі

34. Обведи в кожному рядку буквосполучення за зразком.

Зразок **Каз** | лаз каЗ Каз кАз Каз Кас КАз Каз
роз | рОз роз Роз роЗ роз раз роз роз
сло | сло сво Сло сло сЛо сло сло сно

35. Прочитай вірш.

ВИРОСТАЙ ЛЮДИНОЮ

Біжить-біжить стежинка,
до школи поспішає.
Там кожен хлопчик й дівчинка
науку здобуває.
Повір, **без знань людина —
як без польоту пташка,
як дощик без краплини,
без пелюсток — ромашка.**
Наука, мрія, школа
навчать до зір літати,

пізнать закони моря,
найвищий мур здолати.
Для кожної дитини
хай другом книжка стане.
І виросте людина,
найвищих гір дістане.
Учись, трудись, навчайся!
І з кожною хвилиною
знань, сили набирайся,
щоб вирости Людиною.

Валентина Романова

- Як ти розумієш виділені рядки?
- Чого навчать наука, мрія, школа?
- До чого закликає авторка вірша?
- Що означає вислів *вирости Людиною*?
- Чи вважаєш ти, що поетеса звертається і до тебе теж? Якщо так, то підкресли слова, які, на твою думку, спрямовані саме до тебе.

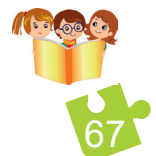
36. Установи послідовність рядків.

- І з кожною хвилиною
- щоб вирости Людиною.
- Учись, трудись, навчайся!
- знань, сили набирайся,

Чому книжка має стати другом для кожної дитини? Свої міркування висловлюй за зразком:

Книжка — найкращий друг людини. Я так вважаю, тому що... Наприклад, ... Отже, ... (зроби висновок).

Знайди скарб у собі

37. Швидко прочитай склади за таблицею.

	а	о	у	и	і	е
ТН	тна	тно	тну	тни	тні	тне
ШК	шка	шко	шку	шки	шкі	шке
ПЛ	пла	пло	плу	пли	плі	пле
ГЛ	гла	гло	глу	гли	глі	гле
ПТ	пта	пто	пту	пти	пті	пте

38. Прочитай текст.

ТРОЯНДА ДЛЯ БАБУСИ

У маленької Зої є бабуся Оріся. Вона добра та чуйна, а ще розумна та щедра. Старенька дуже любить онуку, дає мудрі поради й завжди приносить їй подаруночки.

Одного разу бабця чомусь засумувала. Дівчинці захотілося розвеселити її, тож вона вирішила намалювати листівку для бабуні. Узяла простий олівець, червоний та зелений — і ось на папері розквітла прекрасна троянда. Бабуся зраділа подарункові від онуки, де й подівся сум!

— Ти більше не журишся? — спитала Зоя, пригорнувшись до бабці.

— Ні! — відповіла старенька. — Навпаки, я радію, що **ти ростиш справжньою людиною!**

Юлія Забіяка

● Як онучка розвеселила бабуся? Підкресли речення, у якому про це йдеться.

● Чому раділа бабуся?

● Поясни, як ти розумієш виділений вислів.

Знайди скарб у собі

39. Познач ✓ жанр твору.

казка

вірш

оповідання

• Запиши імена головних персонажів твору.

• Познач ✓ свої емоції після читання твору.

• Придумай і запиши свій заголовок.

• Склади й запиши три запитання до тексту.

• Які квіти любиш ти? Запиши.

Перевір свої знання за розділом «Хто знання має, той мур ламає»

- Пригадай назви творів розділу. Хто їхні автори / авторки?
- Якими висловами збагатилося твоє мовлення?
- Запиши заголовки, імена й прізвища авторів / авторок творів, які тобі найбільше сподобалися.

- За бажанням намалюй ілюстрацію до одного з творів.

- З'єднай частини прислів'їв. Прочитай їх. Поміркуй над їхнім змістом. Яка спільна тема об'єднує ці прислів'я?

Хто мови своєї цурається,

а людину по мові.

Птицю пізнати по пірю,

її за вітром не розвієш.

Рідна мова — не полова:

той сам себе стидається.

ВЖЕ ОСІНЬ НА ПОРОЗІ

40. Розшифруй та запиши прислів'я.

о	у	е	і	а	с	н	ь	м	р	х	к	в	д
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

1 6 4 7 8

2 6 8 1 9 2

10 5 11 2 7 1 12

13 3 14 3

41. Прочитай уривок оповідання.

Заголовок

ЯК ПОЧИНАЄТЬСЯ ОСІНЬ

1-й абзац

В Осені коси завітчані пшеничними колосками й червоними кетягами калини. Ходить Осінь лугами, берегами. Де зітхне, там холодом війне. Любить Осінь ночами сидіти на березі ставка. А вранці над водою підіймається сивий туман і довго не розходиться. Оце й починається Осінь.

2-й абзац

Бояться Осені пташки. Як тільки побачать її ластівки, злітаються і про щось тривожно радяться. А журавлі піднімаються високо в небо й тривожно курличуть.

3-й абзац

Любить Осінь заходити в садки. Доторкнеться до яблуні — яблука жовтіють.

4-й абзац

А дятли радіють, зустрівшись з Осінню. Перелітають із місця на місце, шукають поживи на деревах.

5-й абзац

Сьогодні теплий, сонячний день. Низько стоїть сонце — світить, але не дуже гріє. Сіла Осінь під стогом сіна, розплітає косу, гріється. Співає пісню про срібні павутинки.

Василь Сухомлинський

- Прочитай заголовок твору. Полічи, скільки в оповіданні абзаців. У якому абзаці найбільше речень? У яких абзацах по два речення?
- Поміркуй, який період осені (початок, середина чи кінець) описано в оповіданні Василя Сухомлинського «Як починається Осінь». З яких слів це зрозуміло?
- У якому абзаці тексту описана Осінь?
- Розкажи, як птахи поводяться восени.
- Розкажи про свої спостереження за тим, що відбувається на початку осені. Що найбільше зачаровує тебе восени?

42.

Запиши відповіді на запитання.

Хто написав оповідання «Як починається осінь»?

Blank handwriting lines for the answer to the question above.

Які птахи згадуються в оповіданні?

Blank handwriting lines for the answer to the question above.

Яке запитання ти поставив би / поставила б авторіві тексту?

Blank handwriting lines for the answer to the question above.

Добери та запиши свій заголовок до тексту.

Blank handwriting lines for the answer to the question above.

Прочитай прислів'я, приказки швидко. Який осінній місяць у них згадано?

- Вересень червоне літо проводить, золоту осінь зустрічає.
- У вересні синиця просить осінь в гості.
- У вересні одна ягода, і та гірка — горобіна.
- Як вересніє, то й дощик сіє.
- Вересень — рум'янець року.

43. Прочитай слова, подані в зразку. Що цікавого ти помітив / помітила? Поміркую, які слова «заховалися» в наступних рядках.

Зразок: во(**)леко

дощо(**)конечко

коле(**)нечко

вода — далеко

затули(**)ст

хмар(**)люжі

44. Прочитай. Обведи «зайве» слово в кожному стовпчику.

лист

листочок

листопад

лисичка

осінь

осика

осінній

восени

птич

пташеня

шпак

пташиний

45. Прочитай вірш.

ОСІНЬ РОЗВАЖАЄТЬСЯ

Затулили сонечко
хмари дощові,
скачуть за віконечком
краплі по траві.
Вкрилися вологою
вмиті деревця,
мокрою дорогою
вітер шле гінця.
Осінь розважається,
будить падолист.
Човником гойдається
у калюжі лист.

Наталя Карпенко

-
  - Який настрій викликав у тебе вірш?
  - Розкажи, як розважалася осінь.
  - Знайди і підкресли речення, яке відповідає ілюстрації.

46. Гра «Так чи ні?».

Твердження	Так	Ні
Події у вірші відбуваються навесні.		
У калюжі гойдається лист.		
У калюжі гойдається човник.		
За віконечком скачуть зайці.		
За вікном скачуть дощові краплі.		

47. Допиши слова, що римуються.

віконечко

трава

- Намалюй словами осінні розваги. Які кольори будуть на твоїй картині? Чому?
- Підготуй повідомлення про свої улюблені справи восени.

- Падоліст** — опадання листя; те саме, що листопад; опале листя.
- Поміркуй, від яких слів утворилося слово **падолист**.
  - Добери слова, близькі до нього за значенням.

48. Запиши слова, які можна утворити зі слова **падолист**.

- Чи доводилося тобі спостерігати, як опадає листя?
Продовж ряд слів: **кружляє, танцює...**

49. Потренуйся виразно читати речення. Слова, виділені курсивом, допоможуть дібрати відповідну інтонацію.

— Лелеко, лелеко, до осені далеко? — *гукають...*

— Ой, вони ж розіб'ються! — *злякано шепоче ...*

— У них же крила є! — *заспокоює ...*

— Лелеко, лелеко, до осені далеко? — *виспівують ...*

- Як ви гадаєте, про що йтиметься в оповіданні?

50. Прочитай оповідання.

ЧИ ДАЛЕКО ДО ОСЕНІ?

(скорочено)

Лелека живе на старому в'язі. З лелечихою і лелеченятами. Прибігають до в'яза Тарасик, і Гриць, і Миколка, й Тетянка. Витанцювують під в'язом і гукають:

— Лелеко, лелеко, до осені далеко?

Лелека, задерши дзьобату голову, дивиться на дітей. А потім починає клекотати.

Про що він клекоче? Спробуй розбери.

Лелека і лелечиха враз знімаються і летять на луки, до Десни. Лелеченята топчуться у гнізді, перебирають довгими тонкими ногами, але злетіти не наважуються.

— Лелеко, лелеко, до осені далеко? — знову прибігають до в'яза діти.

Лелека й лелечиха заклопотані. Їм ніколи відповідати. Вони щось говорять до своїх лелеченят. Потім беруться штовхати їх на край гнізда.

— Ой, вони ж розіб'ються! — злякано шепоче Тетянка.

— У них же крила є! — заспокоює її Тарасик.

Лелечата, неохоче відірвавшись від гнізда, злинають у небо.

Плавно летять над садом, над городами, туди, де голубіє річка. А за ними — старі лелеки.

Діти полегшено зітхають і весело галасують.

Ідуть дні за днями. На зеленому човні пропливає літо.

— Лелеко, лелеко, до осені далеко? — виспівують під в'язом Тарасик, Гриць, і Миколка, й Тетянка.

Тиша. У гнізді порожньо. З в'яза зривається жовтий листочок.
Кружляючи в повітрі, поволі опускається на землю.

Василь Чухліб

Перевір себе. Виконай тестові завдання.

1. Ця історія
  - A вигадана
  - Б була насправді, реальна
2. Події відбувалися
  - A навесні та влітку
  - Б улітку й восени
3. Діти спостерігали за
  - A лелеками
  - Б сойками
4. Лелеченят вчили літати
  - A лелека й лелечиха
  - Б діти
5. Тетянка хвилювалася, що пташенята
  - A відлетять у вирій
  - Б розіб'ються

51.

Приклади люстерко (дзеркальце) до лінії та прочитай речення.

.ієр'в үмоқвтс вн эвнж вжәпәП
.інвтопопкжє вхнрәпәп і вжәпәП
.оанжорор ідєінт ү
.модьс дән ьтртәп онавпп втрнәрәпәП

Поміркуй, якими реченнями з тексту можна підписати малюнки.

52.

Запиши, як по-іншому називають лелек.

--	--	--	--	--	--	--

● Запиши народну прикмету, пов'язану з лелеками.

--	--	--	--	--	--	--

Гра «Дешифрувальник».

	а	б	в	г	ґ
1	в	р	ь	т	п
2	е	н	о	л	и
3	с	ж	і	а	д

Код 1: 1а, 2а, 1б, 2а, 3а, 2а, 2б, 1в;

Код 3: 2 г, 2ґ, 3а, 1г, 2в, 1ґ, 3г, 3ґ;

Код 2: 3б, 2в, 1а, 1г, 2а, 2б, 1в;

Код 4: 2в, 3а, 3в, 2б, 1в.

53.

Прочитай слова. Назви їх одним словом.

Жовтогарячий, жовтий, рудий, синій, багрянний.

Художники передають свої враження від побаченого фарбами на полотні. А поети — словами.

Читаючи вірші, учись відчувати красу художнього слова.

54.

Прочитай вірш.

А ЗА ВІКНОМ ОСІННІЙ ЛИСТ СМІЄТЬСЯ

А за вікном осінній день сміється
 веселим сонцем й листям золотим.
 І вітерцем, що між гілками в'ється,
 й чарівним, дивним небом голубим.
 І шумом листя, що з дерев злітає,
 й грибочком, що з-під листя визира.
 Осінній день теплом усіх вітає...
 Все, як у казці: річка, ліс, гора...
 І шумові оркестри, що у лісі
 у верховітті грають про своє.
 І шелестять у кленах й на горісі...
 Щось дуже щемне в кожного з них є...

Надія Красоткіна

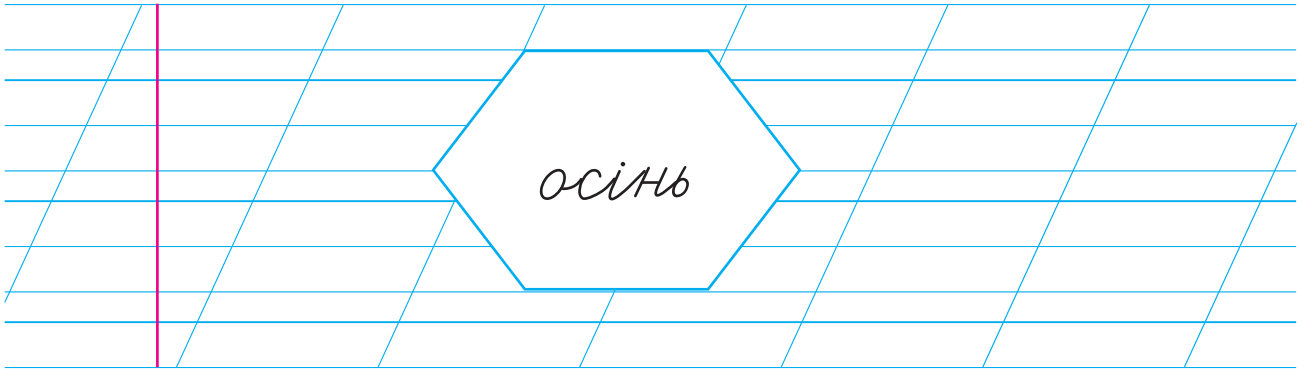

- Який настрій вірша?
- Які ознаки осені описано у вірші?
- Що з описаного у вірші можна побачити, а що — почути?
- Які кольори тобі доводилося бачити восени?

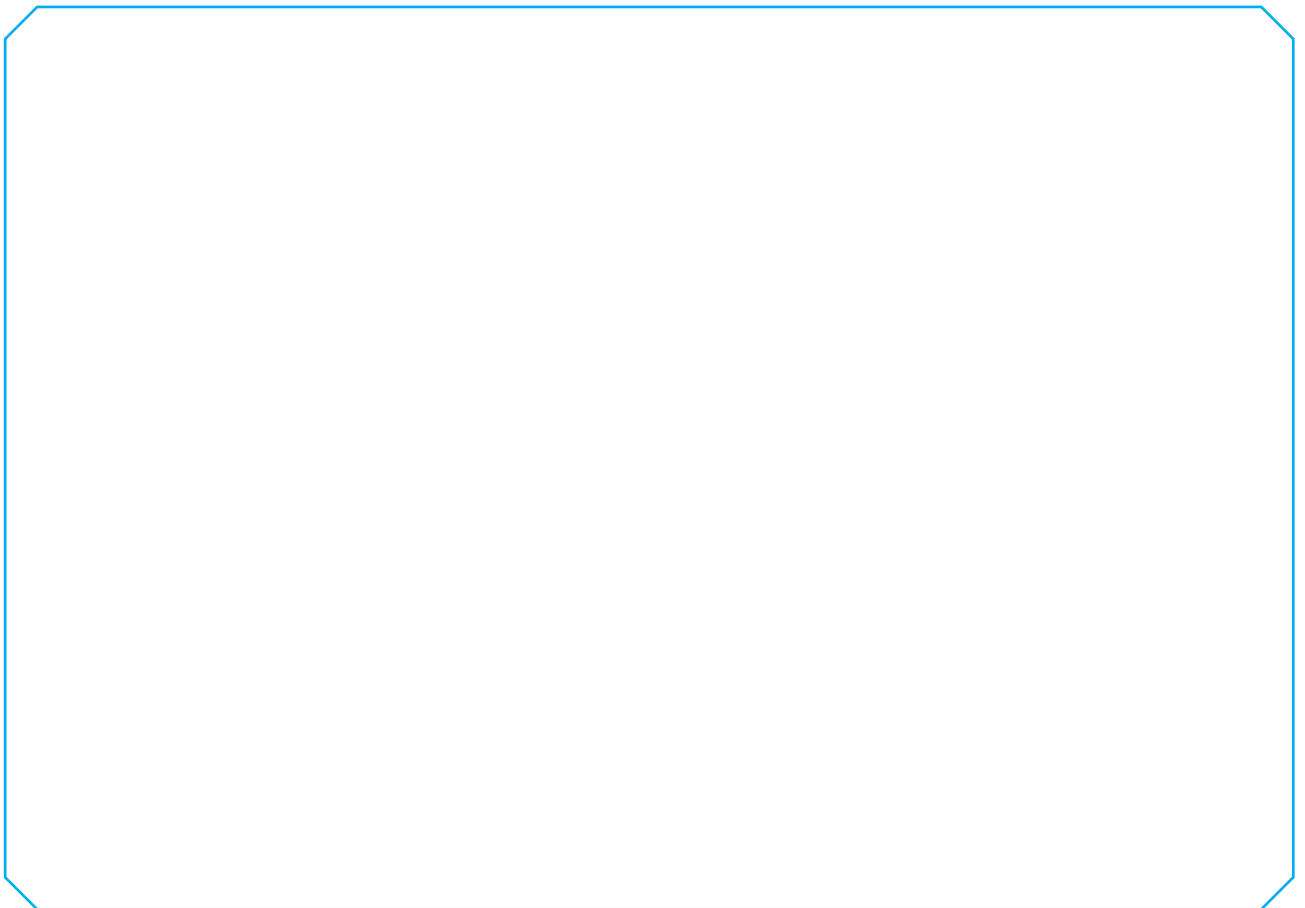
55.

Добери ознаки осені. Склади тематичну «павутинку».

- Які дарунки приготувала для нас осінь? Намалюй дарунки осені.

- Що найбільше зачаровує тебе восени?
- **Попрацюйте разом.** Створіть осінню стіну слів. Доберіть якомога більше слів — ознак осені.

56. Навчися швидко читати слова.

грайливий
побурілий
вилинялі

вибрикувати
з'їжилася
шкаралупка

57. Обведи в кожному рядку буквосполучення за зразком.

Зразок Жач
каш
дуб

жач жаЧ Жач жАч Жач Чаж Жач ЖАч
каш Каш каш каШ каш кАш каш шак
дуб буд дуб Дуб дуб дУб дуб дУБ

58. Прочитай оповідання.

ЇЖАЧОК

Звідкись налетів грайливий вітерець, заплутався в побурілому каштановому листі, злегка доторкнувся до гілок. Тротуаром почали вибрикувати блискучі, ще вологі від шкаралупи каштани.

Їх тут же підхоплювали пішоходи, ніжно їм усміхалися, пестили руками і ховали до кишень, у сумки чи просто несли на розкритих долонях, милуючись карими красенями.

Неподалік на лавці сиділо двоє школяриків: набурмосений хлопчик з непокірною чорною чуприною, що з'їжилася над високим чолом, і білява дівчинка, очі якої висвічували погожим небом, а губи нагадували дві скибочки перестиглого кавуна. Поруч стояли портфелики з книжками. Вона, жестикулюючи тонкими руками, щось тихо доводила чорноокому.

Але той, заклавши пальці в кишені вилинялих синіх штанів, не помічав ні пішоходів, ні каштанів, які іноді падали коло самісіньких ніг, ні блакитноокої дівчинки.

Раптом дівчинка побігла за каштаном, що покотився на край тротуару. Він ще не вилупився зі своєї темно-зеленої домівки, вкритої густими гострими колючками. Шкаралупка лише лопнула посередині, а звідти лукаво усміхався кароокий каштан.

Дівчинка підняла знахідку, підійшла до хлопчика і ніжно:

— Подивись, Івасю, якого кумедного їжачка подарував нам каштан.

Хлопчик спідлоба зиркнув на колючку — і губи розтяглися

в широкій усмішці. Обережно взяв простягнутого красеня і вдячно подивився дівчинці в очі.

Микола Магера

- Про кого йдеться в тексті?
  - Чи доводилося тобі спостерігати за деревами восени?
  - Прочитай, як автор описує дітей.
  - Поміркуй, що могло засмутити хлопчика.
- Вибери й підкресли продовження речень.
1. Дівчинка підняла...
    - A знахідку
    - Б олівець
  2. Хлопчик спідлоба зиркнув...
    - A на дівчинку
    - Б на колючку
  3. Тротуаром почали вибрикувати...
    - A каштани
    - Б жолуді

- Гра «Уважний читач». Чи є такі речення в тексті?

Речення	Так	Ні
Шкаралупка лише лопнула посередині.		
Неподалік на лавці сиділо дві подружки.		
Поруч стояли портфелики з книжками.		
Івасик підняв каштанчик.		

59.

Установи послідовність речень у тексті.

- Поруч стояли портфелики з книжками.
- Він ще не вилупився зі своєї темно-зеленої домівки.
- Звідкись налетів грайливий вітерець.
- Обережно взяв простягнутого красеня і вдячно подивився дівчинці в очі.
- Неподалік на лавці сиділо двоє школяриків.

- **Попрацюйте разом.** Доберіть та запишіть інші заголовки. Обґрунтуйте свою думку.

60. Швидко та чітко читай пари слів.

лист — лис

син — синь

квіти — віти

клен — клин

роси — коси

річка — вічка

61. Прочитай оповідання.

ЖОВКНЕ ЛИСТЯ

(скорочено)

Вкривається багрянцем клен. Він стоїть на узліссі замріяний, ніби сумує, що надійшов жовтень. Іноді тихо вронить вирізьблений свій лист. А налетить вітер і почне безжально зривати осінню красу зажуреного клена, оголить його і гулятиме серед голого гілля.

А яка ніжна, золота берізка на тлі синюватих ялинок, зеленавих сосен. Вона опустила свої віти і теж журиться, що скоро придуть холоди.

Деякі квіточки ще не хочуть здаватись, поспішають доцвісти, поки перші морозці не вдарять по них. Але й ці останні квіти теж ніби насторожено зажурені.

Високо вгорі дзвінким передзвоном курличуть трикутники журавлів. Прямують на південь, поспішають. Десь перегукуються вгорі над нами і дикі гуси. На півночі вже холодно їм.

На піщаних косах річок жирують і північні качки, цілими величезними табунами.

Олександр Копиленко

- Як осінь змінила рослинний світ?
- Як поводяться птахи?
- Що тобі ще відомо про осінні зміни в природі? Як тварини готуються до зими?

● **Попрацюйте в парі.** Складіть сенкан.

1. Осінь.

2. Золота, _____

3. Зачаровує, _____

4. _____

5. _____

62.

Прочитай вірш.

ОСІНЬ

В зеленім лісі побував
якийсь художник — і поволі
дерева перефарбував
у золотисто-жовтий колір.
— Ти хто такий? — я здивувався. —
Чому тебе не бачив досі?
— То придивися, — хтось озвався, —
і ти тоді побачиш ОСІНЬ.

Ігор Січовик

- Які картини осінньої природи виникли у твоїй уяві?
- Розглянь ілюстрацію. Який у тебе буває настрій, коли іде дощ? Поділися враженнями.
- Порівняй за змістом вірш та оповідання.
- Визнач настрій вірша.

веселий

жартівливий

радісний

сумний

журливий

піднесений

63.

Добери й запиши слова, які починаються на вказані букви.

o			i		
c			h		

- Запиши прислів'я / осінні прикмети про осінь.

Перевір свої знання за розділом «Вже осінь на порозі»

- Пригадай назви творів розділу. Хто їхні автори / авторки?
- Яких творів (віршованих чи прозових) більше в розділі?
- Запиши заголовки, імена та прізвища авторів творів, які тобі найбільше сподобалися.

- Скільки абзаців в оповіданні Миколи Магери «Їжачок»?
- З яких творів наведені рядки?
  - Як тільки побачать її ластівки, злітаються і про щось тривожно радяться.
  - — Ой, вони ж розіб'ються! — злякано шепоче Тетянка.
  - Звідкись налетів грайливий вітерець...
  - Ідуть дні за днями. На зеленому човні пропливає літо.
  - Він стоїть на узліссі замріяний, ніби сумує, що надійшов жовтень.
- Якими словами-образами автори описували осінь?
- Які вислови з прочитаних творів можна використати для складання власної розповіді?
- Який осінній місяць твій улюблений? Що ти знаєш про нього?
- За бажанням намалюй ілюстрацію до одного з творів.

УКРАЇНА — РІДНИЙ КРАЙ

64. Утвори слова з поданих груп складів і запиши їх.

на, У, ї, кра

щи, Бать, на, ків

чиз, на, Віт

● Поміркуй, що спільного в цих словах.

65. Послухай пісню Миколи Ведмедері на слова Анатолія Камінчука «Це моя Україна».
https://pp-books.com/Kravtsova_Savchuk_Ukr_m_2kl_03

- Яку назву має твоя Батьківщина?
- Які рослини згадано в пісні?

66. Прочитай вірш.

ЦЕ МОЯ УКРАЇНА

Зацвітає калина,
зеленіє ліщина,
степом котиться диво-луна.
Це моя Україна,
це моя **Батьківщина**,
що, як тато і мама, одна.

Анатолій Камінчук

- З ким автор порівнює Батьківщину?
- Прочитай виділені слова. Чи погоджуєшся ти із цією думкою? Свої міркування висловлюй за зразком:

Так (ні), я погоджуюся (не погоджуюся) із цією думкою.

Я вважаю, що..., оскільки ... . Наприклад, ...

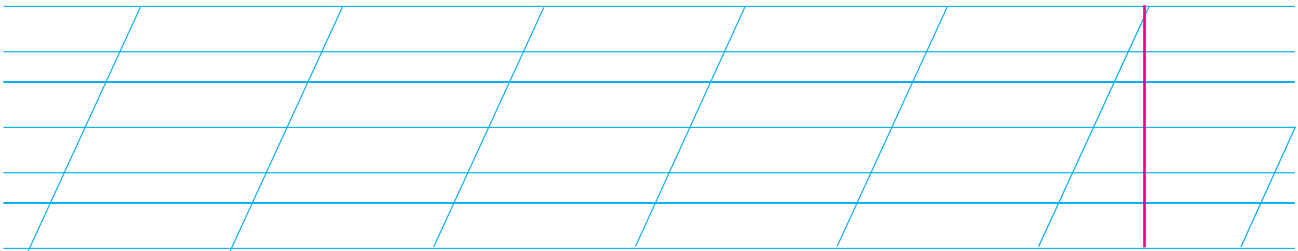
- Вивчи вірш напам'ять.

67. Склади тематичну «павутинку».

68. Склади прислів'я за кольоровими підказками. Одне (на вибір) запиши.

За морем	без Вітчизни,	немає	сумно.
За рідним	тепліше,	як соловей	України.
Без верби	краєм	та вдома	без пісні.
Людина	і калини	і в небі	миліше.

 Вживай у своєму мовленні.

- Україна — Батьківщина, Вітчизна, рідний край, рідна земля.
- Без Батьківщини немає людини.
- Скрізь добре, а вдома найкраще.
- Кожному мила своя сторона.
- Рідна земля — мов колиска золота.

● Підкресли слова, близькі за значенням до слова **Україна**.

● Запиши назву міста / села, де ти народилася / народився.

69. Швидко прочитай склади за таблицею.

	а — я	у — ю	е — є
л	ла — ля	лу — лю	ле — ле
н	на — ня	ну — ню	не — не
с	са — ся	су — сю	се — се
т	та — тя	ту — тю	те — те

70. Прочитай вірш. Поміркуй, чому поетеса так його назвала.

ХАЙ БУДЕ МИР!

Сонечко простору хоче і неба.
Дітям Землі є у мирі потреба.
Хочуть маленькі невинні сердечка,
щоб плюскотіли в полях озеречка,
зрів урожай, усміхались дзвіночки,
з дітками йшли у веселі таночки.
**Що хочуть діти, тогó треба світу —
Миру, єднання, любові, привіту!**
Спати без остраху має малеча.
Мир Україна тримає на плечах.

Ніна Гаврилук

- Що, на думку поетеси, потрібно всім дітям?
- Прочитай виділені слова. Продовж речення.

Усім дітям, щоб бути щасливими, потрібно...

- Вивчи вірш напам'ять.
- Підкресли речення, яке виражає головну думку вірша.
- Прочитай прислів'я. Поясни, як ти його розумієш.

Квітам потрібне сонце, а людям — мир.

71.

Швидко прочитай склади за таблицею.

	а — я	у — ю	е — є
р	ра — ря	ру — рю	ре — ре
пр	пра — пря	пру — прю	пре — пре
спр	спра — спря	спру — спрю	спре — спре

72.

Прочитай текст.

ЯК З'ЯВИЛИСЯ ПРАПОР, ГЕРБ І ГІМН

(Легенда)

Колись за часів слов'янських богів смілива княгиня державу обороняла. Сили ворога були більші, а поразка неминуча.

Пішла княгиня за порадою до мудреця. Глянув він з-під брів сивих, дістав зі скрині три предмети і мовив:

— Бачу, дитино, знесилена ти війною триклятою. Візьми ці речі магичні.

Подивилася княгиня на згорток тканини, меч заіржавілий та пляшку глиняну й зітхнула. Вклонилася низько мудрецю, на коня сіла та до війська свого повернулася.

На світанку ворог сили незліченні зібрав. Побачила княгиня рózпач в очах своїх воїнів. Почала від безсилля з намету речі викидати, які мудрець подарував.

Першим полетів згорток тканини, у повітрі розкрутився. Одна половина блакитна, а інша жовта. Коли землі торкнувся — перетворився на річку широку та поле пшеничне.

Не змогли нападники річку переплисти. Стріли гострі запустили. А військо княгині у високій пшениці сховалося. Не дістали їх стріли. Найвідчайдушніші з війська ворожого кинулися на конях у річку. Княгиня меч іржавий схопила. Тільки він долоні її торкнувся — на тризуб золотий перетворився. Усіх княгиня перемогла. Але головні сили ворога переправу через річку готували. Відкоркувала тоді княгиня пляшку глиняну і дала своїм воїнам напитися перед битвою води цілющої. А із пляшки пісня лінула і на той берег відлетіла.

Підхопили пісню воїни княгині і могутніми голосами заспівали:
*Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці,
запануєм і ми, браття, у своїй сторонці!*

Вороги злякалися і з землі святої повтікали. А річка води своєї по країні понесла землю напувати. Пшениця від вітру під пісню загойдалася. А тризуб у руках княгині на сонці заблищав.

Так і з'явилися державний Прапор, Герб та Гімн — символи української єдності, могутності та незламності.

Олександра Плахотіна

- Коли відбувались описані події?
- Назви дійових осіб легенди.
- Скільки абзаців у тексті?
- Якою ти уявив / уявила княгиню? Опиши її зовнішність та риси характеру.
- Підкресли речення, які викликали в тебе хвилювання.

73.

Роз'єднай слова і прочитай прислів'я.

Депрапорпіднімають, тамУкраїнувеличають.

- Поясни, як ти розумієш це прислів'я.

74.

Прочитай виразно вірш.

Прапор України — жито і блакить,
прапор України в небі майорить.
З прапором — на свято, з прапором — у бій,
це моя святиня, символ волі мій!

Наталя Карпенко

75.

Прочитай вірш. Поміркуй, чому поетеса так його назвала.

НАШ ПРАПОР!

Небеса блакитні
сяють з глибини,
а пшеничні й житні
мерехтять лани.

Прапор наш, як літо,
в сонці майорить:
по долині — жито,
по горі — блакить.

Наталка Поклад

- З чим поетеса порівнює прапор? Добери свої порівняння.

Наш прапор, як...

● **Потренуй пам'ять.** Установи послідовність рядків вірша.

- Прапор наш, як літо,
- По долині — жито,
- в сонці майорить.
- по горі блакить.

76. Прочитай вислів. Запиши.

р п р ц н ш г р і т
П а о — е а а о д с ь

Blank handwriting practice lines with a vertical pink line on the right side.

Розглянь репродукцію картини української художниці Каті Дудник «Боже, бережи Україну».

- Які кольори переважають на картині
Що вони тобі нагадують?
- Що символізують ці кольори для тебе?
- Поміркуй, чому художниця назвала картину саме так.
- До якого з вивчених творів можна було б використати цю картину як ілюстрацію?

Катя Дудник.
«Боже, бережи Україну» (репродукція)
<http://katyadudnik.gallery/ua/works/>

Цікаво знати!

Художниця Катя Дудник родом з Ізмаїла Одеської області. Казковий світ її картин захоплює: «Кіт на Місяці», «Велике прання хмар», «Дорога до сонця», «Ромашкове поле» тощо. «Барвистий світ дитинства» — назва однієї з виставок художниці.

Картину «Боже, бережи Україну!» Катя Дудник написала в 2014 р.

77. Швидко прочитай склади за таблицею.

	а	о	у	е	и	і
ХВ	хва	хво	хву	хве	хви	хві
ХН	хна	хно	хну	хне	хни	хні
ХЛ	хла	хло	хлу	хле	хли	хлі

78. Прочитай текст.

ДЕНЬ ПРАПОРА, АБО НЕПРОСТІ СМУЖЕЧКИ

Якось Марійці на день народження подарували величезну книжку з картами різних країн світу. А на останніх сторінках були намальовані прапори.

От уместилася дівчинка в ліжку зі своїм подарунком, розглядає уважно. А як дійшла до прапорів, кличе маму:

— Мамо, а покажи мені прапори тих країн, у яких ти була!

— Ну ось, наприклад, Канада. Поглянь, який цікавий у неї прапор із кленовим листком. А чи знаєш ти, що прапори вигадують не просто так? Кожен із них має свою історію, а кольори й малюнки щось означають. Так, на прапорі Канади не випадково смужечок саме три. Середня — то земля, на якій розташована країна, а дві вузькі з боків — океани, які її омивають.

— А кленовий листочок що означає?

— У Канаді дуже багато кленів, це найулюбленіше дерево її жителів. Колись давно із кленового соку робили цукор, а нині варять смачні сиропи.

— Ой, мамо, дивися: дракон! У цій країні багато драконів?

— Це прапор країни Бутан. Її називають Землею Дракона, бо жителі вірили, що їх оберігає добрий дракон, який їсть лише гірський сніг, а не людей. А ти помітила, що він тримає в лапах якісь горошинки? То перлинки — здоров'я і багатство.

— Мамо, а в Україні теж є прапор?

— Звісно, доню. Ось він, поглянь. Синьо-жовтий.

— І все? Так просто? Тільки дві смужечки? Вони теж щось означають?

— Я тобі завтра це покажу. Домовилися?

- Що подарували Марійці на день народження?
- Чи сподобався дівчинці подарунок? Чому ти так думаєш?
- Що розповіла мама дівчинці?
- Склади поради для Марійки.
- Поміркуй і скажи, як можуть розвиватись події далі.

79.

Хочеш дізнатися, що було далі? Прочитай продовження історії.

***

Наступного дня вони сіли в машину і поїхали за місто. Погода була літня, сонячна, на небі ані хмаринки.

І коли за спиною заховався останній будинок, мама звернула в поле і зупинила автомобіль:

— Подивися наліво!

Під синім-синім небом простяглося безкрає поле квітучих соняшників, які дружно повернули голівки до сонечка. Ось і вийшло ніби дві смужки: вгорі синя, а внизу жовта, точнісінько, як прапор на малюнку.

— А тепер повернися направо!

З цього боку дороги хвилювалося море стиглої пшениці, теж жовте-жовте.

— І тут прапор, мамо!

— Так, доню. Синя смужка — то небо, а жовта — пшеничне поле. Але, як бачиш, воно може бути і соняшникове, і навіть рапсове.

А ще ці кольори означають мир і достаток. Тож наш прапор аж ніяк не простий, а для нас — найкращий із прапорів. Зрозуміла?

— А ще це як курчатко в незабудках, або кульбабки з волошками, або лимон з чорницями, правда ж, мамо?

— Правда, доню. До речі, незабаром у нього день народження: 23 серпня вся Україна святкуватиме День Прапора. І ми неодмінно вивісимо на балконі наш синьо-жовтий символ. Щоб усі знали: ми любимо свою країну і пишаємося нею.

Світлана Дідух-Романенко

80. Познач ✓ жанр твору.

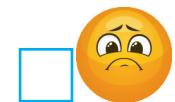
казка

вірш

оповідання

● Запиши імена головних персонажів твору.

● Познач ✓ свої емоції після читання твору.

- Що з прочитаного тобі було відомо раніше?
- Про що ти дізналася / дізнався вперше?
- З яких джерел можна дізнатися більше інформації про прапори різних країн?
- Запиши, коли відзначають День Державного Прапора України.

● **Проведи дослідження.** Знайди зображення прапорів, на яких зображені рослини і тварини. Підготуй про один із них невелику розповідь.

81. Обведи в кожному рядку буквосполучення за зразком.

Зразок

Тин
кап
зли
Про
пше

нит тиН Тин тИн Тин Тит ТИн Тин
кАп кап Кап каП коп кап кап кап
зло зви Зли зли зЛи зли сли зни
про Про пРо Про про ПрО Про про
пше Пше пШе пше пне пше Пше пше

82. Добери й запиши слова, які починаються на вказані букви.

п				п			
р				о			
а				р			

83. Прочитай оповідання.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР

Марійка сиділа й малювала. Спочатку взяла блакитний олівець:
— Хай небо буде погідне, ясне! — сказала вона й намалювала небо.

— У небі хай сяє сонечко, — сказала вона і взяла жовтий олівець.

Намалювала сонце, і небо повеселішало. А внизу поле, чорне та сумне.

— Розвеселімо його! — мовили жовта і блакитна барви.

Взялися за рученьки і злинули додолу: одна блакитним дощиком, друга — ясним проміннячком.

У чорній землі спала насінинка. Пробудилася та й каже:

— Як мені хóроше! Дощик мене напоїв, сонечко зігріло. Буду я проростати.

І над землею піднявся зелений паросток. І другий піднявся, і третій, і тисяча тисяч веселих зелених паростків!

— Тепер же я знаю, — засміялася Марійка, — де жовте і блакитне удвох, там настає весна! Бо разом вони дають зелену барву. Відклала олівці і замилювала.

Гарна жовта барва з блакитною! Як сонечко з небом. Як волошка з пшеницею. Як наш прапор.

Зірка Мензатюк

84. Установи послідовність речень.

☐ Насінинка пробудилася.	☐ Блакитний олівець.
☐ Тисяча зелених паростків.	☐ Жовта і блакитна барви.
☐ Сиділа і малювала.	☐ Небо повеселішало.
☐ Як наш прапор.	

● Перекажи зміст оповідання за опорними висловами.

85. Віднови слова.

пр□п□р   тр□з□б   г□рб   с□мв□л   к□л□н□
р□шн□к   в□рб□   в□н□ч□к   в□ш□в□нк□

● Поміркуй, що вони означають.

86. Перегляньте мультфільм «Символи України».
https://pp-books.com/Kravtsova_Savchuk_Ukr_m_2kl_06

- Про що ти дізнався / дізналася з мультфільму?
- Назви державні символи України.
- Які народні символи ти запам'ятав / запам'ятала?
- Який народний символ вважають оберегом дому?

Відповіді до завдань (посторінково)

51. Вересень. Школярик. 53. Книжка. 63. Гостре словечко коле сердечко. 65. Скоромовка. 66. Слово чемне і коту приємне. 71. Осінь усьому рахунок веде. 77. Вересень, жовтень, листопад, осінь. 84. Україна, Батьківщина, Вітчизна. 94. Прапор, тризуб, символ, калина, рушник, верба, віночок, вишиванка.

ЗМІСТ

УКРАЇНСЬКА МОВА

ЗВУКИ І БУКВИ. СКЛАД. НАГОЛОС. ЗВУКО-БУКВЕНИЙ СКЛАД СЛІВ	5
Звуки і букви.....	5
Алфавіт. Користування алфавітом у роботі зі словниками.....	9
Голосні та приголосні звуки.....	16
Склад, поділ слів на склади.....	22
Наголос.....	31
Позначення приголосних звуків буквами.....	38
УРОКИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ	15, 30, 37, 48

ЧИТАННЯ

ХТО ЗНАННЯ МАЄ, ТОЙ МУР ЛАМАЄ	51
Школа чекає нас	51
Знайди скарб у собі	63
ВЖЕ ОСІНЬ НА ПОРОЗІ	71
УКРАЇНА – РІДНИЙ КРАЙ	84

УДК 811.161.2(075.2)
К77

Кравцова Надія Михайлівна, Савчук Алла Степанівна

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ

Навчальний посібник для 2 класу закладів загальної середньої освіти

(у 4-х частинах)

Частина 1

Кравцова Н.

К77 Українська мова та читання : навч. посібн. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти. У 4 ч. Ч. 1 / Н. Кравцова, А. Савчук. — Тернопіль : Підручники і посібники, 2024. — 96 с.

Цікавий, змістовний навчальний посібник «Українська мова та читання. 2 клас» складається з чотирьох частин. Кожна частина вміщує два розділи: українська мова та читання. Навчальний посібник містить творчі диференційовані, мовно-логічні завдання, різноманітні мовні дослідження, завдання на розвиток мовлення та критичного мислення. Дітям сподобаються цікаві казки, оповідання, вірші, вирішення життєвих ситуацій. У посібнику особлива увага приділяється вправам для групової роботи, самооцінювання. У захопливій формі діти матимуть змогу вивчати українську мову.

ISBN

ISBN

(Ч. 1)

УДК 811.161.2(075.2)

Формат 60×84/8. . др. арк., обл.-вид. арк. Тираж . Замовлення № .
Видавець, виготовлювач і розповсюдjuвач видавничої продукції Редакція газети «Підручники і посібники»
46000, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а. Тел.: (0352) 43-15-15; 43-10-31
Збут: rip.terнопil@ukr.net Редакція: editoria@i.ua
Інтернет-магазин: www.pp-books.com.ua
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюдjuвачів видавничої продукції
серія ДК № 5143 від 05.07.2016 р.

ISBN
ISBN

(Ч. 1)

© Кравцова Н., Савчук А., 2024